Kulturně společenský časopis
na internetu
2010 • 1

DOBRÁ ADRESA

Z obsahu

Extase televizní

Nový Hradecký

Dům ze špuntů od vína

Obsah:

O čem se (ne)mluví

Jakub Šofar: **Bloudění hvozdy všemi 1** (4)
Radim Kopáč: **Co číst? aneb Poznámka k jednomu pláči** (8)
Jiří T. Král: **Královiny** (6)
Michal Kliment: **Extase televizní** (10)

Radosti

Michal Šanda: **Z antikvariátních banánovek – Sborník Archivu Ministerstva vnitra republiky Československé** (14)
Jakub Šofar: **Českým a moravským kutilům, hledačům a novátorům práci čest** (18)
Michal Kliment: **Voskovec... a jak se jmenoval ten druhý?** (20)
Michaela Macková: **Divadlo Polárka a jeho boj u Lipan** (21)
Potřebovala jsem vyzkoušet na vlastní kůži, jaké to je, jít s nákladem a s dítětem k rakouským hranicím (rozhovor s Kateřinou Tučkovou**)** (22)

Daniel Hradecký

Daniel Hradecký: **Neděle 15.** (26)

Příloha

Michal Šanda: **Objekty II** (32)
Miroslav Huptych: **Karel Hynek Mácha** (44)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: Kateřina Tučková (k článku na str. 4)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 1, ročník 11. E-mail: dobraadresa@firstnet.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Zástupce šéfredaktora: Štěpán Kučera. Redakce: Václav Dvořák, Martin Groman, Kateřina Komorádová, Michal Šanda, Jakub Šofar, Petr Štengl, Martin Vokurka, Pavel Voňka. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

Literární zádrhele

Jan Těsnohlídek ml.

blonďatý tulipány

(úryvky)

jsou lásky
po kterejch nezbyde než pár vlasů
na polštáři
pár fotek & vyprávění –
jsou lásky
co nejsou než
ú s t u p e k
z jedný strany

(...)

neni to tak
s l o ž i t ý
říkal jsem si
neni to tak složitý a
pak
pak jsem potkal jí –

(...)

vyráželi na dlouhý procházky poznávali
kytky & ptáky

po křiku
drozd zpěvný
říkal jsem
drozd zpěvný
říkal jsem a
ona se smála

(...)

emoce
vymačkaný ze smrti
emoce
vymačkaný ze vzpomínek na lidi který
jsme znali & už nikdy neuvidíme
jít dál
jít dál & neotáčet se –

Komentář k básni

jsou básně
po kterej nezbyde než zasekávající se deska
neni to tak
s l o ž i t ý
opakuju
neni to tak složitý

je působivé
opakovat & zakoktávat se
působivé je
říkám vám
se z a k o k t a t

když zmiňuju drozda
myslím na sporák & žehličku
vypnul jsem?
nevypnul?
hoří & pálí se

jsou básně
vymačkaný z nemoci a emocí z kterejch
je nutný se vypsat
a pak
pak se přiznat k
obsedantní & kompulzivní poruše

když tuhle básničku opíšeš pětkrát
tvá rodina nezemře

Karl Thurgau von Jabkowicz

Naši milí,

každý má nějakou úchylku. Nebo i víc. Jedna z úchylek Dobré adresy se jmenuje Daniel Hradecký. Považujeme ho (v množném čísle to vypadá důvěryhodněji) za jednoho z mála žijících básníků, kteří si opravdu zaslouží to označení, a přitom ještě (aspoň věkem) nepadají pod macešky.

Danielu Hradeckému tak tiskneme, když nám je pošle, rovnou celé sbírky. Těšíme se, že jednou budeme první a nejobsáhlejší tribunou jeho textů na internetu. Tomu stojí za to věnovat i tak velké procento celého čísla, jaké Hradecký tentokrát zabírá.

Svoje úchylky má ale člověk (aspoň trochu) ovládat, proto jsme vám připravili i jiné čtení. Jakub Šofar začíná s novou rubrikou, která je sice podobná těm předchozím, ale protože se jinak jmenuje, dali jsme ji na začátek. Můžete tomu říkat marketing. Michal Šanda udělal rozhovor s Kateřinou Tučkovou a Michal Kliment objevil, že televizie se u nás řešila už před 2. světovou válkou. Aspoň ve filmech. Mimochodem viděli jste Avatara? Tak o tom nepíšeme. Píšou o něm všichni ostatní. Mějte se i v zimě hezky!

Štefan Švec

Omluva

V minulém čísle (12/09) jsme nejprve opoměli přidat ke koláží Miroslava Huptycha inspirační texty K. H. Máchy. Napravili jsme to pozdě a proto uveřejňujeme přílohu ještě jednou. Miroslavu Huptychovi se omlouváme.

red

O čem se (ne) mluví

Bloudění hvozdy všemi (1)

Měsíc prosinec začal zostra (čti zvostra). Prvního, v úterý, jsem se ráno dočetl, že RWE sníží ceny plynu o 0,6 procenta, takže si budeme moci koupit měsíčně o dvě menší hlávky zelí více. Více zelí = více se díky lidskému bioplynu zateplí domácí prostory. Ten samý den také psali, že Američanka Mary Jo Coadyová objevila na žehličce (na té straně, kde se žehlí), obraz Ježíše Krista. To mě zase předběhla, protože na potenciál skrývající se ve flecích jsem se připravoval už dávno upozornit. No, nic se nedá dělat. Amerika je holt velmoc. Abych aspoň s troškou přispěl do mlýna, tak připomínám, že Petr Fiala z Mňágy a Žďorp zpívá, že Bůh je v každé popelnici a v každé nábojnici. Proč by potom jeho Syn nemohl bytovat na žehličce?

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Nástroj číslo jedna pro naše předky byl cep. Třeba ti husiti cepovali na jedničku. Pak se to díky industrializaci nějak zamotalo, cep se vytratil z našeho denního života. Akorát zůstalo škaredé označení pro výsledný tvar po kolizi s alkoholem: Byl jak cep.

Ale našli se národovci, kteří cep vrátili do hry. Centrum pro ekonomiku a politiku, čili CEP. Vydávají newsletter, který má sice jen osm stran, ale jako by jich bylo osmdesát nebo osm set. V listopadových osmi stranách na straně pět recenzuje Petr Hájek, zástupce vedoucího Kanceláře prezidenta republiky, knihu svého prezidenta *Kde začíná zítřek*. Poslechněme si slovo boží: *Právě v deskripci a analýze, v nekončícím souboji a polemice o interpretaci naší současnosti spatřuje Václav Klaus zárodky budoucnosti. Jaká podle autora bude? To ponechám na posouzení čtenářům. Je totiž nebezpečí, že bych se interpretací svých závěrů, k nimž jsem nad tímto textem dospěl, dopustil nechvalně proslulé nectnosti recenzentů-aktivistů: návodu, co si myslet. A to si tato nejednoznačná a cenná publikace rozhodně nezaslouží. Je totiž určena těm, kdo chtějí, umějí a tedy mohou myslet z vlastní hlavy.* Slyšeli jste slovo boží.

Děkujeme za ně. Moci „myslet z vlastní hlavy“, to není špatná myšlenka. Druhý pád otevírá všem těm pěkným a podařeným slovíčkům netušené možnosti. Pane Balcar, můžete připravit cepy!

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Děsí mě, že se literatura stává zbožím. Titulek jako rána pěstí do čísi držky. Akorát není slyšet žádné lámání kostí. Radka Denemarková je nepochybně přední českou prozaičkou. Proč si ale myslí, že je v rozhovoru (*Metro*, 9. 12.) nutně třeba vypouštět takové ty věty, které vypadají efektně, ale nic neznamenají, to netuším. Je to z po-

Redakce „Salonu“ (Praha)

Kdyby četli Stanislava Denka Wolker, Březina, Biebl, Bezruč, tak by si odplivli. Je to snůška halucinogenních verbálních výronů, jinak řečeno:

SRAČKY

a to „Salon“ pokládá za poezii?

Čtenář

dobného vrhu jako skandování: *Ať žije první máj!* Tak ať žije, na zdraví!

Zbožím jsou knihy, ne literatura. A že jsou knihy zbožím, to snad je dobře, nebo ne? Jak by to teda mělo vypadat správně? Místo knihkupectví by byla odběrní místa, kde by si ten, kdo by chtěl (nebo musel), vyměnil poukázky za knížky?

- *Literatura se stává zbožím!*
- *Krize české literatury!*
- *Chybějí nám velké příběhy!*

Au, au, au...

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Likvidoval jsem písemnosti spojené s mou spoluprací se *Salonem Práva*. Čtenářskou reakci na v jednom čísle tištěnou poezii Stanislava Denka (jinak *Kámen mlýna*. Host, Brno 2008), psanou fixou, nemůžu odhodit do koše jen tak.

Redakce „Salonu“ (Praha)

Kdyby četli Stanislava Denka Wolker, Březina, Biebl, Bezruč, tak by si odplivli. Je to snůška halucinogenních verbálních výronů, jinak řečeno:

SRAČKY

a to „Salon“ pokládá za poezii?

Čtenář

P. S.: Pro koho tyto splašky uveřejňujete? Mám 4 akademické tituly, 60 knižních publikací a do 200 časopiseckých pojednání. Učili mě Havránek, Korálek, Mukařovský - jestli Vám něco ta jména říkají. Tak asi vím, co je možné a co nikoli.

Na tom je pěkné, že se člověk se čtyřmi tituly bojí podepsat jménem, co kdyby náhodou něco, co? Taky je pěkné, že v podpisu Čtenář používá velké písmeno. Vůbec nejhezčí je logické úvaha, že když mě učil ten a ten, tak tomu všemu musím rozumět. Ano, i ten nejblbější žák Alberta Einsteina (asi žáky neměl, ale je to jako) musí být akademik.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

19. prosince vyšla v *Lidových novinách* opět anketa *Kniha roku*. A já na tomto místě znovu musím psát o tom, že když někdo no-

Poslední, 84. číslo je věnováno Polsku a česko-polským vztahům, téma zní: *Polsko vzdálené, nebo blízké?* V té krátké době před vyhlášením stanného práva (prosinec 1981) jsem jezdil do Polska podívat se, jak to asi vypadá v kapitalismu. Za den 5 filmů ve Varšavě, stopem až do Gdaňska na obrovskou burzu gramofonových desek. Vodka, kopr a houby...

minuje knihu ze svého nakladatelství nebo tu, na které se podílel (jakkoli), tak je to stejné jako politik, který při volbě hodí lístek sám sobě. Účel sice světí prostředky, ale pak nemůžeme volat, že nejsme jako oni, když jsme jako oni. A to přesto, že knihy, které děláme právě my, jsou ty nejlepší na světě.

Taktéž, ale to už je z jiného džberu, se mi jako každý rok stalo, že ty nejzajímavější knihy jsem dostal až na sklonku roku, dávno po termínu odeslání ankety.

Tak aspoň tipy:

Josef Kocourek: *Deníky 1927–1932 (Marto Marto Marto Marto Marto Marto)*

Tomáš Weiss: *Neděle sv. Snipera. Noční vidění*

Ladislav Šerý: *Laserová romance 3*

Nakonec něco z vydavatelské reality.

Revue *Prostor* vychází tiše a „ochotně“, nikým neskandalizována a nepropírána. Pro mě ostrov klidu a hlavně sebeuklidnění. Žádná šílená sazba s praporky, kterými redakce jako regulovčík pomáhá čtenáře správně navigovat. Žádné grafické experimenty cestou pokusů-omylů. Jak to dlouho vydrží nakladatel? Nastavovat tváře všem těm větrům pitomosti...

Poslední, 84. číslo je věnováno Polsku a česko-polským vztahům, téma zní: *Polsko vzdálené, nebo blízké?* V té krátké době před vyhlášením stanného práva (prosinec 1981) jsem jezdil do Polska podívat se, jak to asi vypadá v kapitalismu. Za den 5 filmů ve Varšavě, stopem až do Gdaňska na obrovskou burzu gramofonových desek. Vodka, kopr a houby...

Z textu filozofa a esejisty Dariusze Karłowicze *Modernizaci nelze okopírovat.*

Spor s xeromodernizátory, které instinkt nápodoby zcela ovládl, se stal nejdůležitějším sporem dnešního Polska. Po období komunistické „modernizace“ byla touha dohnat Evropu snadno pochopitelná. V té době řada článků varovala před nebezpečím bezmyšlenkovité nápodoby, vyzývala ke kritickému přístupu k přijímaným vzorům a především ke způsobům jejich aplikace v polském prostředí. Zbytečně. Tvrdě prosazovaný protiklad „Evropa – zapadákov“ definitivně odsunul všechny diskuse o „polské cestě“ na druhou kolej (chválabohu jen diskuse, protože modernizace šla stejně svou, polskou cestou).

Stav země po pádu komunismu a atmosféra „konce historie“ znemožnily hlubší debatu o změnách i hledání alternativních řešení a vzorů, existoval jen jeden – jak jsme chtěli věřit – správný směr. Neúspěch komunismu, vize Francise Fukuyamy či naivní zápal našich „budovatelů“ jen posílily apokalyptické rysy polské transformace.

Postsovětský prostor je, zdá se, samá xerokopie.

Souvislosti, 3/2009. Na ochutnávku citace z rozhovoru s Xavierem Galmichem o jeho monografii *Vladimír Holan, bibliotékář Boha*. Jako pozorovatel literatury jsem teď již delší dobu v holanovském období, a dá-li nějaký Bůh (mysleme tím, co chceme), v tomto období i zůstanu.

Já jsem s Holanem dlouho váhal, pro mě byl Holan dlouhodobě jakoby zakázaný autor, jako typický autor, který je určen hlavně pro domácí čtenáře, protože pro širší cizí publikum je nesrozumitelný. Ve své „bohemistické dráze“ jsem záhy přišel na to, že překlad právě těchto složitých textů poněkud zkresluje jejich sdělení. Což znamená, že přeložený Holan – jak jsem to zažil ve francouzštině – má méně milosrdenství než v češtině, ta atmosféra hrůzy je nějak hlubší a krutější ve francouzštině než v češtině.

Ztráta části „milosrdenství“ obsaženého v poezii díky překladu, to je neobyčejně vzrušující názor. A důkaz, jak nám chybí práce srovnávající češtinu s angličtinou, francouzštinou a němčinou, jako třemi typy rozdílných vyjadřovacích struktur.

Jakub Šofar

O čem se (ne) mluví

Co číst?

aneb

Poznámka k jednomu pláči

Známe ten expresivní obraz. Visí v médiích každým rokem. Literární žurnály na něm pláčou, že se o ně stát málo stará a jak je ten stát podlý, zlý a ošklivý. Brečí tu každým rokem stejné značky: A2, Host, Revolver Revue, Souvislosti, Tvar. Loni se dokonce brečelo s filmovou podporou Martina Langera (35 % pod nulou). Takže divák rychle nabyl dojmu, že v tom spektáklu jde o něco podstatného. Velmi podstatného.

Samozřejmě že jde. V obecné rovině. Stát by měl pěstovat svoji alternativu, protože právě zpacifikované alternativy nejlépe posilují jeho hegemonii. Jenže není alternativa jako alternativa. Ona ta jmenovaná agilní pětka o něčem vypovídá. Jednak o sobě, jednak o jiných. Krajinu zdejších literárních časopisů totiž zaplaťpámbů netvoří jenom marnosti typu Revolver Revue, Tvaru nebo A2, jejichž pojetí otevřeného kulturního periodika se zužuje na stoku pro neurózu svého vůdce a hrstky jeho oddaných poddaných. Jsou i jiné časopisy. Je o nich sice méně slyšet, jsou méně vidět, mají menší periodicitu, ale před demonstrací své ideologie a pravdy dávají přednost textu. Dají se číst. Nechybí jim sebereflexe, humor, tajemství. Labskoústecká Pandora (č. 18) tematizuje lásku, pražská Komiksfest! revue (č. 4) Roberta Crumba, teplické Pako (č. 17) „věnčení psů“.

Ona je ta rovnice zřejmá: Čím periferněji, skromnější žurnál, tím menší potřeba jeho zřizovatelů vystavovat na odiv svůj mocensko-cenzorský potenciál. Tím menší potřeba věšet do médií svůj uplakaný obrázek. Řečeno s třetím dílem Laserové romance Ladislava Šerého: Tím více „lidského člověka“. Tohle vítězství obsahu nad formou potvrzuje i desítka dalších: Živel redivivus, Weles, Rozrazil, Ladění, Labyrint revue, Haluze, Clinamen, Analogon, UNI a Prostor.

Radim Kopáč

Poznámka redakce:

Tento text odmítl publikovat magazín UNI. Podle názoru redakce DA má právo být otištěn, proto ho zveřejňujeme na našich stránkách. Jeho autor nastoupil na místo v Odboru umění a knihoven Ministerstva kultury ČR.

Královiny

Pomočíme vaše hroby aneb Umění reklamních agentur

Jeden nemůže vyjít z údivu, čeho všeho se lze bát. Marta Smolíková, ředitelka Otevřené společnosti ProCulture se bojí třeba mlčení o činu Ondřeje Brodyho a Marka Meduny, kteří před nedávnem pomočili hrob Jindřicha Chalupeckého na Olšanských hřbitovech: „Umělci se běžně vyjadřují ke společenským tabu a zpochybňují hodnoty, to je zcela v pořádku. Druhou, neméně důležitou rovinou je, jak se s tím dokáže vyrovnat okolí. Zdali to pasivně přijme, nebo dokonce vytěsní, či z toho vyvodí debatu, na které se ukážou určitá rizika nebo nedostatky jako v případě akce Brodyho a Meduny, kdy ani Společnost Jindřicha Chalupeckého nijak veřejně nezareagovala. A to je velice nebezpečný signál. Odkazuje k tomu, že společnost není schopna odmítnout ani reflektovat extrémní názory. Umění totiž funguje jako lakmusový papírek společenských hodnot. Je to signál, že je něco v nepořádku," řekla Smolíková. Jeden naprosto souhlasí: pokud nějací troubové vykonají nehorázný čin, je potřeba na něj ihned razantně reagovat. Jen tak se o celý čin začnou zajímat média, což oněm troubům zajistí slávu a následné zakázky. Kam bychom totiž přišli, kdybychom odmítli zúčastnit se této hry, při níž se umělci spolčují s masmédii a propagují sami sebe reklamními akcemi. Třeba by někteří z nich museli začít malovat, a to by byla vážně hrůza.

Otázka dne: Komu se líbí džíny „Made in Osvětim"?

Jeden je šťastný, že podnikatelé jsou čím dál vynalézavější v roztáčení kol kapitalismu. Zvláště ho potěšila zpráva, že ve Švédsku začínají prodávat luxusní designérské džíny s visačkou místa výroby „Made in North Korea". Tři mladí odborníci na reklamu tím prý chtějí zvýšit kontakt s izolovanou komunistickou zemí. „Důvodem bylo přiblížit zemi, se kterou je velmi obtížné dostat se do kontaktu," řekl podle Lidových novin jeden ze zakladatelů značky. Tak to má být: chcete-li zlepšit kontakt s nějakým lágrem, je dobré v něm začít vyrábět. Škoda jen, že švédští mladíci nepoukázali na podobně prospěšnou spolupráci z minulosti – tenkrát šlo o úzkou kooperaci chemické společnosti I. G. Farben a koncentračního tábora Osvětim.

Když se provalilo, že mladou česko-vietnamskou spisovatelkou Lan Pham Thi je ve skutečnosti spisovatel středního věku Jan Cempírek, všichni začali rozebírat, jak moc úsudek literárních kritiků ovlivnil fakt, že román považovali za výpověď Vietnamky o Česku. Jednoho by ovšem mnohem víc zajímalo, jaký vliv mělo na uvažování kritiků jejich libido. Představte si to: kritik dostane do mailu fotografii mladé, pohledné – a když dokázala napsat román, tak i inteligentní – dívky.

Otázka dne: Který kritik chtěl políbit spisovatele Cempírka?

Když se provalilo, že mladou česko-vietnamskou spisovatelkou Lan Pham Thi je ve skutečnosti spisovatel středního věku Jan Cempírek, všichni začali rozebírat, jak moc úsudek literárních kritiků ovlivnil fakt, že román považovali za výpověď Vietnamky o Česku. Jednoho by ovšem mnohem víc zajímalo, jaký vliv mělo na uvažování kritiků jejich libido. Představte si to: kritik dostane do mailu fotografii mladé, pohledné – a když dokázala napsat román, tak i inteligentní – dívky. Píše jí mail, v němž jí lehce podkuřuje, že je milá a chytrá, o ona mu zpátky odpovídá, jak moc jí je líto, že se nemohou setkat osobně a že jistě zajdou do čajovny, až se vrátí. Šťastný kritik vyrábí kladnou recenzi, aniž by tušil, že se právě stal hlavní postavou v pokračování filmu Tootsie. Jeden tu korespondenci nezná, moc by ale nedal za to, že je od Cempírků slyšet hurónský smích a že několik literárních kritiků ho nezabije jen proto, že je nepolíbil.

Otázka dne: Kdo umí vykrkat jméno Baracka Obamy?

Jeden je rád, že se televizní stanice snaží najít stále nové a nové způsoby, jak přitáhnout diváky. Novým americkým hitem jsou tak moderátoři tancující u předpovědi počasí. Teď je jen důležité, aby televize neustrnuly a přicházely s ještě podstatnějšími vylepšeními. Jeden si třeba myslí, že by byla obrovská bžunda, kdyby hlavní zpravodajské pořady uváděli moderátoři, kteří umí vykrkat jméno Baracka Obamy a vyprdět melodii státní hymny.

Kamila Bendová si medaili nezaslouží aneb Vrchol trapnosti Petra Zídka

Petr Zídek z Lidových novin se rád staví do role bořitele mýtů, který přemýšlí o věcech jinak než ostatní. To je jistě chvályhodné, jeden se však nemůže ubránit dojmu, že Zídek ve svém bořitelském nadšení přestřeluje více, než je lidsky únosné. Hle, co píše o pamětní medaili Václava Bendy, kterou ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů Pavel Žáček uděluje osobnostem, které sehrály význačnou roli v boji za obnovu svobody a demokracie: „Mezi prvními laureáty překvapivě nenajdeme bratry Mašíny ani Milana Paumera. Dostal ji však Miroslav Dvořáček z Kunderovy aféry a… Kamila Bendová. Nechceme tu zpochybňovat přínos paní Bendové k boji za svobodu, ale není jí to trochu trapné? A dostane medaili Václava Bendy příště člen Rady ÚSTR Patrik Benda, nebo spíše jeho známější bratr Marek ‚JUDr.' Benda?" Jeden by rád položil Zídkovi několik otázek: Měl by existovat seznam osobností seřazených Zídkem podle zásluh, aby se napříště všechny medaile a vyznamenání udělovaly ve stejném pořadí? Nepovažuje Zídek za nepoctivé se ani slovem nezmínit, že onu medaili dostalo celkem 19 lidí, a ne jen dva jím vyjmenovaní? Jak moc trapná by Kamile Bendové měla být skutečnost, že byla oceněna za – Zídkem nezpochybněný – přínos k boji za svobodu? Měla by se Kamila Bendová stydět za to, že dostala medaili se jménem svého manžela, který by bez její obětavosti a statečnosti možná nedokázal to, co dokázal?

Jeden by rád položil Zídkovi několik otázek: Měl by existovat seznam osobností seřazených Zídkem podle zásluh, aby se napříště všechny medaile a vyznamenání udělovaly ve stejném pořadí? Nepovažuje Zídek za nepoctivé se ani slovem nezmínit, že onu medaili dostalo celkem 19 lidí a ne jen dva jím vyjmenovaní? Jak moc trapná by Kamile Bendové měla být skutečnost, že byla oceněna za – Zídkem nezpochybněný – přínos k boji za svobodu? Měla by se Kamila Bendová stydět za to, že dostala medaili se jménem svého manžela, který by bez její obětavosti a statečnosti možná nedokázal to, co dokázal?

Měla by přikázat svému synovi Patrikovi, aby odešel z rady ústavu, protože jinak bude Zídek považovat ocenění jejích prokazatelných zásluh za „malou domů“? A jak jí zbavil těchto zásluh fakt, že její syn Marek získal doktorát neoprávněně? A otázka poslední: Není Petru Zídkovi trapně z toho, jakým způsobem argumentuje?

Lidé v Mladé frontě Dnes vískají, když výskají

Korektoři Mladé fronty jsou pravděpodobně zcela bez vlasového porostu, neb už dávno zapomněli, jaké to je, když je někdo víská ve vlasech. A protože vinou své nepříliš dobře honorované práce mají hluboko do kapsy, takže už si dávno nevýskají, mohli jsme se dnes dočíst: „Lidé z okolních domů vyběhli na balkony a vískali jako fanynky při SuperStar.“ Koneckonců, když jako metaforu používáme běsnění kolem bezvýznamné akce plodící pěvecké hvězdičky, je snad už jedno, zda výskáme, nebo vískáme.

Rys ostrovid roztrhal v Krkonoších kilo borůvek

Jednoho stále překvapuje, jakých titulků se v našich denících může dočkat. Skvostem tohoto týdne je titulek v Mladé frontě Dnes „Rys ostrovid se po dvou stoletích vrátil do Krkonoš, hned roztrhal srnu“. Také na vás padá hrůza a děs? Rys zavítá do Krkonoš a místo toho, aby se věnoval sbírání borůvek, hned brutálně roztrhá nevinné zvíře. To abychom do hor nepouštěli ani malé děti, když tam nyní žije tak krvelačná šelma. A myslivci by rysa pochopitelně měli co nejdříve odstřelit. Jeden úkol z tohoto článku vyplývá i pro Ústav pro jazyk český: je totiž třeba nově definovat slovo „roztrhat“ tak, aby se mohlo užívat u každé srny, kterou šelma popadne za krk a poté jí užere kus nohy. Možná je ovšem ještě jedna alternativa: každého redaktora a editora, který použije takový nepřípadně krvelačný titulek, by jejich šéf měl příště roztrhnout jako hada.

Marketingový specialista Jan Cempírek aneb Bílej kůň české literatury

Jednoho překvapuje, že nad románem mladé vietnamské autorky jménem Jan Cempírek Bílej kůň, žlutej drak diskutují literární kritici, když přece jde o téma pro marketingové specialisty. Šeptanda, tajemné odhalení, další román Cempírkova kamaráda v tisku, stoupající prodeje – toť skvělá lekce guerilla marketingu. Opravdová záhada je u tohoto díla tedy pouze jedna: Proč se o něm píše na kulturních stránkách deníků, a nikoliv na stránkách ekonomických?

Jiří T. Král

Další glosy jsou na www.kral.bloguje.cz

O čem se (ne) mluví

Extase československého filmu

Extase televisní

Ačkoli prvním vysílacím dnem televize v Československu byl 1. květen 1953, v umělecké tvorbě její odkaz nalezneme už ve 30. letech. Filmové zpracování vynálezu, jenž se v dobovém diskurzu označoval jako televise, bude hlavním tématem této Extase.

Přestože počátky výzkumu televise, tedy přenosu obrazu na dálku, spadají do 19. století (viz tzv. Nipkowův disk či kotouč), s praktickou konstrukcí se začalo až ve 20. letech století dvacátého (největší pokrok je spojen se jménem skotského inženýra Johna Logieho Bairda). Reálný výstup v podobě experimentálního či pravidelného vysílání nastal v polovině 30. let v Německu, Anglii a ve Francii.

V Německu a Francii spustili experimentální vysílání už v roce 1935, nacistický režim pak demonstroval nový vynález v srpnu 1936 během olympijských her v Berlíně, které bylo možné sledovat také zprostředkovaně ve speciálních televizních místnostech. Dne 2. listopadu 1936 začíná epocha pravidelného vysílání – svůj provoz spustila britská BBC.

Vývoj nového vynálezu v mnoha zemích přerušila válka, výjimkou v tomto ohledu nebylo ani Československo. Mladá země si získávala prestiž technickými vymoženostmi (namístě je zmínit svého času nejvýkonnější evropský vysílač v Liblicích spuštěný roku 1931) a i ke zprovoznění televizního vysílání zde nastaly již před válkou příznivé podmínky.

Hlavní zásluhu na televizním rozvoji měl docent experimentální fyziky Karlovy univerzity Jaroslav Šafránek, který už na konci roku 1935 dokončil první televizní aparaturu v ČSR na základě mechanického principu rozkladu televizního obrazu. Tato televise vysílala obraz v soustavě 30 řádek (pro zajímavost první německá mechanická aparatura měla v roce 1935 soustavu se 180 řádky, britská elektronická o rok později 405 řádek) a promítala jej na matnici 10 x 15 cm. Šafránek vynález prezentoval 10. prosince v Praze a poté s ním vyrazil na dvouměsíční turné do čtyřiceti měst Československé republiky od Aše až po Užhorod.

Zdánlivě nic nebránilo spuštění experimentálního vysílání na našem území, jenomže Šafránkův výzkum narazil na byrokratické překážky. Úředníci nevěděli, jak se k novému vynálezu postavit, nechtěli, aby si projekt přivlastnili radioamatéři, a raději čekali, jak se situace (a samozřejmě případná legislativa) vyvine v zahraničí. Československá technická veřejnost sice nakonec prosadila sestrojení pokusného vysílače, jenž byl na Žižkově dokončen 1. března 1938, ale do vývoje vynálezu vstoupila mnichovská dohoda – když už bylo v prosinci 1938 po technické stránce spuštění televize připraveno, nebyla pro to vhodná politická ani ekonomická situace.

První filmové ztvárnění televize sahá už do roku 1931, kdy byl v Československu uveden snímek Svět bez hranic (režie Julius Lébl). Jednalo se o českou verzi mezinárodní produkce Paramountu, která stejnou látku zpracovala v několika jazycích zároveň (například ve švédštině či španělštině). O filmu už jsme referovali v kapitole o ztracených snímcích československé kinematografie, jeho obsah

Výdělečné ženy, přijímač

Výdělečné ženy, projektor

tedy známe pouze ze sekundárních pramenů (viz Dobrá adresa č, 10/2009, strana 8–9).

Na počátku 30. let, tedy v době, kdy se konstituoval zvukový film, panoval mezi producenty mimo jiné názor, že české filmy bude možné vyrábět pouze ve formě jazykových verzí zahraničních produkcí. Tyto skeptické úvahy se naštěstí nevyplnily, jednak snímek C. a k. polní maršálek (1930) dokázal, že na českém filmu lze v domácích podmínkách vydělat, jednak jeho německá jazyková verze (rovněž s Vlastou Burianem v hlavní roli) zaznamenala velký ohlas za hranicemi (zejména v Rakousku a Německu). České verze zahraničních filmů tak zůstaly ojedinělými pokusy v historii domácí kinematografie. Konkrétně se jednalo o národní verze internacionálních filmů Hollywood revue (1930) a Paramount revue (1930), dále sériové produkty Paramountu natočené ve Francii Tajemství lékařovo (1930), Svět bez hranic (1931) a Žena, která se směje (1931), původně německý titul Štvaní lidé (1933) a původně francouzskou komedii Jsem děvče s čertem v těle (1933). Ze zmíněných titulů se dochovaly pouze poslední dva. Snímek Záhada modrého pokoje (1933) byl pak dodatečnou „kopií“ stejnojmenného německého originálu z roku 1932.

V ČSR se oproti tomu natočilo v období 1930 až 1938 téměř čtyřicet zahraničních verzí českých filmů (oproti 241 česky mluvených filmů) a také několik původních zahraničních produkcí, které byly označovány za cizojazyčné verze, byť žádná jejich česká verze nevznikla (Taneček panny Márinky, Píseň drožkáře, Port Arthur).

Druhým titulem, jenž se zabýval vynálezem televise, byl snímek Výdělečné ženy (1937). Premiéra filmu se konala 26. listopadu 1937, tedy v roce, během nějž si Jaroslav Šafránek mimo jiné nechal patentovat barevnou televisi, předvedl nový typ televisního přístroje s katodovou trubicí a začal pracovat na přístroji 242 řádků s úhlopříčkou 22 cm, jejž jako první elektronickou televisi dokončí až v době druhé republiky v roce 1939.

Melodrama z atypického prostředí rozhlasu a laboratoří pro výzkum televise bylo jedinou filmovou režií rakouského a českého herce-milovníka Rolfa Wanky, který zde zároveň ztvárnil hlavní postavu vynálezce Marka. Je to právě on, kdo se pokouší zdokonalit vynález televise. Když žádá v projekční místnosti Československého rozhlasu své mecenáše o příspěvek na financování dalšího výzkumu, je jeho aparatura sabotována inženýrem Wellsem alias Jiřím Benderem, bývalým manželem jedné z rozhlasových z úřednic Kamily Benderové. V prvorepublikových filmech ale vše obvykle končilo dobře, proto i zde inženýr Marek svá vylepšení nakonec prosadí a jako bonus se do sebe s Kamilou zamilují.

Zpracování tohoto vědeckého tématu mělo v rámci filmu spíše formální, nikoli obsahové důvody. Cílem nebylo upozornit na vývoj nového média, jeho společenskou nutnost či televisi popularizovat, vývoj televise zde byl pouze atraktivní kulisou romantického příběhu o samoživitelce Kamile, která spolu s babičkou, jež vypomáhá po domácnostech (odtud název titulu Výdělečné ženy), obstarává výchovu pětileté holčičky. I toto povrchní zpracování tématu nového vynálezu však nabídlo spoustu zajímavých postřehů, jež lze zasadit do kontextu doby.

Inženýr Marek hovoří zprvu o svých vylepšeních na přístroji: „Předně jsem zvětšil plochu, na níž pozorujeme přenos obrazů. Zadruhé pak již nemá být vysílání závislé na silných světelných zdrojích. Postačí prosté denní světlo, aby scéna mohla být přenášena.“ O malé úhlopříčce prvních televizních přijímačů už byla řeč v souvislosti se Šafránkovými objevy, Markova televise je však ve filmu vysílána na plochu o velikosti dnešních LCD televizí. Navíc nepotřebuje konkrétní přijímač, neboť její signál je pře-

nášen projektorem přímo na bílý výklenek na stěně. Aparatura prezentovaná ve filmu sestává kromě projektoru také z přijímací skříňky (tedy jakéhosi receiveru) a oba přístroje spojují kabely. Ve druhé místnosti pak probíhá natáčení na jednu kameru.

Pro spuštění celého experimentu musí inženýr Marek zatelefonovat kolegům vnitřní linkou. V projekční místnosti pak zhasne světlo a televise začne přenášet umělecký program – tanec baleríny. V oddělené místnosti se kromě kamery nachází také reflektor, housle a klavír, které se starají o zvukový doprovod tance, mikrofon a nasvícená kulisa.

Z popsaných záběrů je zřejmé, že se v rámci děje jednalo spíše o idealizaci vynálezu laickým pohledem uživatele (zkvalitnění obrazu, přenos na více kamer – viz níže), nikoli z hlediska konstruktéra. Projekce v tomto filmu prezentovala dokonalý zvuk i obraz a probíhala spíše na úrovni průmyslových kamer (tzv. CCTV), což lze označit v dané době jako iluzorní ztvárnění vzhledem k výkonu i k náročnosti prvních kamer a televisních spojení.

Vynález hraje hlavní roli také ve vyústění filmu. Inženýr Marek připravuje opakovanou zkušební projekci a ukazuje své výsledky pošťáku Burdovi. Ten novému objevu nechce věřit, a dokonce se ptá, zdali to není nějaká forma telefonu.

Napínavá závěrečná sekvence pak předvede vynález i Rolfa Wanku coby režiséra v nejlepší formě. Scéna prezentuje aktuální události z domu inženýra Marka, jež jsou zabírány na tři kamery, mezi nimiž přepíná Marek přímo v projekční místnosti. Sekvence odhalí pachatele předchozí sabotáže a ukáže jeho vloupání do Markova bytu a laboratoře, kde má Kamila službu. Kamila je napadena, ale inženýr Marek jí na základě zhlédnuté sekvence přispěchá na pomoc a zločince zneškodní. To vše před kamerami televise, o nichž neměl pachatel ani ponětí.

Bankéř Rybar a ředitel rozhlasu Dolan celý výjev označí jako ohromný vynález a zároveň ohromnou reklamu k nezaplacení. Ostatně celý výzkum v rámci filmu je prezentován jako čistě komerční záležitost a jeho představitelé jistě neměli důvod nad bulvárními záběry ohrnovat nos.

Autorem stejnojmenné divadelní předlohy snímku byl český dramatik a novinář Emil Synek, který se zároveň podílel i na scénáři. Nebyl to jeho jediný zásah do domácí kinematografie: životopisný snímek Karel Hynek Mácha (1937) režisérky Zet Molas (Zdenky Smolové) se opíral o jeho hru Mimo proud a ještě předtím Synek napsal a natočil film Jana (1935), který spolurežíroval jiný okrajový předválečný režisér Robert Land.

Oba československé prvorepublikové filmy o televisi vycházely z divadelních předloh, což naznačuje, že nový vynález lákal spíše divadelní tvůrce než filmaře (ti už možná tušili, jaký dopad bude mít nové médium na návštěvnost kin) – první z filmů navíc natočil divadelní režisér Julius Lébl. Další zajímavostí je, že ve druhém případě byl autorem námětu český novinář, byť se jednalo o žurnalistu spjatého s tiskem (Emil Synek působil například v denících Telegraf či A-Zet). Odtud zřejmě laický přístup k celé problematice, kterou by možná rozhlasový či filmový žurnalista nahlížel z jiného hlediska.

Výdělečné ženy, Rolf Wanka

Další pokusy s vynálezem, kterému radioamatéři v četných anketách neúspěšně navrhovali názvy jako rozvid či rozjev, spadají až do poválečného období. Na Mezinárodní výstavě rozhlasu na přelomu května a června 1948 byl předváděn televisní řetězec snímající živě nedalekou křižovatku a TV kamery poté přenášely i všesokolský slet v červenci 1948 do 25 televizních přijímačů rozmístěných po Praze. Přenos byl snímán na tři kamery a diváci jej mohli zhlédnout například v budově rozhlasu, Rudého práva či v některých pražských nemocnicích.

Vládnoucí KSČ pak vývoj televize na čas zastavila, ale v rámci první pětiletky stanovila za cíl spuštění televizního vysílání, což se nakonec podařilo 1. května 1953. Pravidelně u nás televise začala vysílat 25. února 1954. První přímý přenos, obdobný tomu, jaký prezentuje závěr snímku Výdělečné ženy, představovalo (nepočítáme-li pokusný Všesokolský slet) živé vysílání hokejového zápasu Praha – Leksand IF 11. února 1955. Mimochodem tento zápas vyhrál tým ze Švédska.

A neúspěšná hokejová zápolení naší reprezentace se švédskými mužstvy zmíníme také v rámci příští Extase, jejímž hlavní tématem bude právě tento kolektivní zimní sport. Řekneme si něco o obrazu ledního hokeje v československé kinematografii 30. a 40. let, a snad vás tak naladíme na nadcházející olympijské hry ve Vancouveru.

Michal Kliment

Rade Sti

Z antikvariátních banánovek

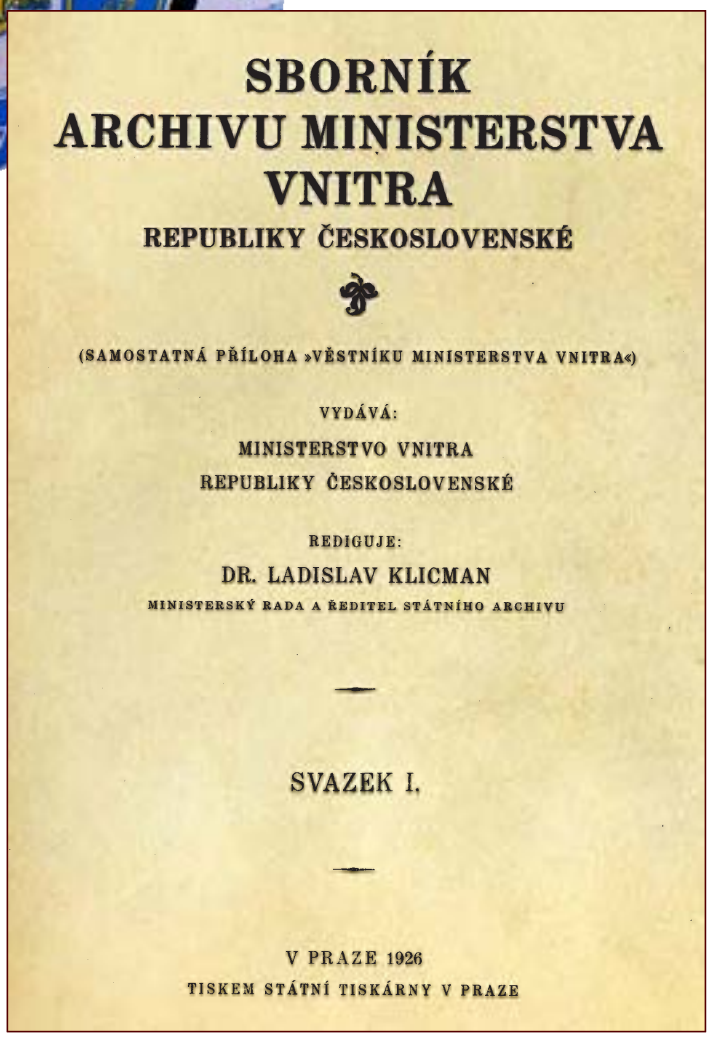

SBORNÍK
ARCHIVU MINISTERSTVA VNITRA
REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ

(SAMOSTATNÁ PŘÍLOHA »VĚSTNÍKU MINISTERSTVA VNITRA«)

VYDÁVÁ:
MINISTERSTVO VNITRA
REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ

REDIGUJE:
DR. LADISLAV KLICMAN
MINISTERSKÝ RADA A ŘEDITEL STÁTNÍHO ARCHIVU

SVAZEK I.

V PRAZE 1926
TISKEM STÁTNÍ TISKÁRNY V PRAZE

První díl tohoto sborníku vyšel coby samostatná příloha Věstníku Ministerstva vnitra roku 1926 a je věnován počátkům policejního ředitelství v Praze. Pro Dobrou adresu jsem z něj vybral dva dokumenty. S potěšením si čítávám v lecjakých řádech a předpisech a obdivuji se strojené toporné kráse úředního jazyka; zároveň tu jako pentimento prosvítá všednodenní život Pražanů na konci 18. století.

Sborník Archivu Ministerstva vnitra republiky Československé

Policejní instrukce pro municipiální města a městyse v Čechách z 23. listopadu 1789

An otcovská péče Jeho cís. král. Milosti mezi jinými také obzvláště směřuje, by všem třídám svých poddaných důsledná bezpečnost se opatřila, tohoto prospěšného oumyslu však nemožno dosáhnouti, pokud všecky vrchnosti k policejním zřízením i bezpečnosti všemožně a horlivě přispívati nebudou, pročež všem magistrátům municipiálních měst a městysů v království Českém předpis následující k ouplnému zachování se dává:

Nebezpečenství a uškození životu neb jmění přicházejí dílem z neprozřetedlnosti, dílem ze zoumyslné zlovolnosti a dílem z příhod. Zde uvádí se několik případů, i jakby se pomoci mohlo.

Z neprozřetedlnosti

Při stavbách, zpravováních stavení, při kopání studní smí se jen znalých stavitelů užívati; lešení mají se pevně dělati a k vejstraze okolojdoucím mají se zavěšovati neb vystrkovati patrná znamení, aby nikdo se neporanil, kdyby co spadlo.

Hrnce na květiny na oknách a jiné v hořejších ponebích nastavené věci mají z podobné příčiny se dobře zaopatřiti, aby nespadly.

Hlubokosti sklepů, zapadací dveře neb poklopy u domů musejí ve dne tak se opatřiti, aby nejen pro prozřetedlné lidi, nýbrž i pro děti a opilé nebezpečenství vzniknouti nemohlo.

Lidé s ošklivými neduhami aneb jináč náramně zmrzačelí tak, že by na ně pohlédnouti osobám těhotným nebezpečno býti mohlo, musejí se dle možnosti z obecenstva v odstranění držeti.

Aby nebezpečenstvím se předešlo s hořlavými neb chytlavými věcmi, mají magistráty obzvláště na to hleděti, aby v stájích, chlívech, v místech kde seno, sláma a dříví složeno, světla svobodně bez lucerny užívati se netrpělo, aniž tabák kouřiti aneb na ulici oheň míti, jak mnozí řemeslníci činí.

Na vyplenění psů pána nemajících má se pozor míti, poněvadž z nedůstatku pokrmu vzteklosti podrobeni jsou. Lovečtí a zlí psi musejí vždy uvázáni zůstati.

Při vzteklých psích záleží na rychlém jich i všech zvířat zahubení, která od nich poraněna byla a místa slinou neb krví těchto zvířat pokálená, poskvrněná, nejvejš prozřetedlně se očistila. lidé od takového zvířete i v tom nejmenším poranění, musejí bez průtahů od řádného ranhojiče se hojiti dáti.

Koupání se v řekách, klouzání se na ledě, zvlášť když jihne neb taje, má co velmi nebezpečné se zakázati. Z téhož důvodu nemá se kejklířů trpěti, ani lidí, kteří se živí uměními neb kunsty životu nebezpečnými.

Na zachování se podlé předpisů při pohřbích má se hleděti, by mrtviny příliš dlouhý čas nepochované v umrlčích komorách neležely, aby náležitě hluboko aspoň 5 střevíců hloubky se zakopávaly, pohřební místa aby krom míst, kde se obývá, se zakládala a zděmi obháněla, aby domácí dobytek neb zvěř mrtvých nevyhrabávala i mrtviny aby před pohřbením vápnem se posejpaly.

Obzvláštního pozoru jest zapotřebí na každého, kdo jedovaté věci u sebe složené má, k. p. utrejch, lučavku, jed na mouchy; ani koření a jahod, kterých neznáme, nemá se na trh přinášeti.

Zpozoruje-li se na někom pomatení mysli, má se hned o jeho zaopatření péčovati, aby takový člověk sám před sebou se zubezpečil a v obecenstvu aby neštěstí se nestalo.

Všech státi se mohoucích příhod, nimiž lidé z neprozřetedlnosti poraněni býti mohou, zde připomínati, bylo by příliš obšírné, a také bezpotřebné, protože oko pozorné nesnadno minouti mohou.

Ze zoumyslné zlovolnosti

Sem náležejí krádeže, vraždy nad sebou a oukladné vraždy, pranice, rozbroje a ohně, když jsou schválně založeny.

Tyto příhody se na větším díle napřed zamezejí, když hlídači, jichž každá osada alespoň jednoho míti musí, k své povinnosti přísně se přidržují, tedy ustavičně, zvlášť v noci, pilně obcházejí a po podezřelé lůze všude pasou a když loupežnictvu příležitosti se odejmou, když tuláci, toulaví hudebníci (šumaři) a těm podobná lůza bez živnosti se bez přestání stíhá i ve vyskytlé se důvodnější podezřelosti se zjímá do vězení.

Kdyby přece krádež se spáchala, musí se na místě samém vyšetřiti, jak se stala, při tom musí bez prodlení k nalezení pachatele podlé vyskytujících se stop nástraha učiniti. I záleží na tom, aby skrejše osamělé blízké

Povodně jsou sice nevyhnutedlné příhody, předceť se dá nebezpečenství jakžtakž předzvídati, poněvadž ponejvíce z jihnoucího nebo se rozpouštějícího sněhu v horách povstávají. Jak tedy vody v potocích a řekách přibývá, má se hned zřetel míti na zachování mostů neb lávek; jezdění a brodění se vodou má se vystrčeným znamením a stáží schválně postavenou zameziti.

a ostatní podezřelá místa se přepadávaly a zpáchateli cesty k prchnutí všemožně se nesnadné činily. U lidí, jimžby doměle něco z ohledu odcizeného jmění ku koupi přineseno býti mohlo, potřebné prozřetedlnosti užívati, aby donášeč do vazby se vzal, jakož v městech zlatníkům, stříbrníkům a tandlířům pod těžkým odpovídáním to od dávna přikázáno jest.

Při vraždách nad sebou samými, v případnosti, kde znáti jest, že nešťastný ještě na živě, má se mysliti na rychlou pomoc, kteráž jen od ranhojičů stávati se může.

Při vraždách oukladných záleží, jak vražda se stala a stopu k vypátrání vražedlníka opatřiti; k tomu jest podstatné visum repertum aneb nejprv prohlédnutí od ranhojiče potřebí, pak corpus delicti aneb nástroj, nimiž vražda spáchána byla.

Pranice a rozbroje musejí hned z počátku se zkrocovati, což se stane, když hlavní původcové aneb buřiči ze zboru se odstranějí a pak ostatní mírným způsobem k pokojnosti se přivedou.

Z příhod

Když se někdo utopí, zmrzne, se udusí, s hůry spadlý se zabije, náhle zemře, policejní dohled nemůže při tom nic jiného učiniti, nežli o všemožné vzkříšení snad na místě se pokusiti.

Netřeba zde podotknouti, co bez toho každý ví, žeby z vody vytaženým lidem zle se učinilo, kdyby je kdo na hlavu stavěl, aby z nich voda vytekla, poněvadžby se takto sice zalkli.

I také se ví, že zmrzlí lidé zajisté zhynou, když se hned vezmou do vytopené světnice a že naproti tomu sníh a led jim prospěšný jest; ostatní prostředky ku vzkříšení, totiž: pouštění žilou, tření a t. d. zná každý ranhojič, který se pokaždé zavolati má.

Povodně jsou sice nevyhnutedlné příhody, předceť se dá nebezpečenství jakžtakž předzvídati, poněvadž ponejvíce z jihnoucího nebo se rozpouštějícího sněhu v horách povstávají. Jak tedy vody v potocích a řekách přibývá, má se hned zřetel míti na zachování mostů neb lávek; jezdění a brodění se vodou má se vystrčeným znamením a stáží schválně postavenou zameziti.

V Praze, dne 23. listopadu 1789
Ludwig Graf Gavriani

Policejní řád pro město Prahu z 30. dubna 1787

Nařízení od král. čes. gubernium, týkaje se rozličných politických ustanovení v městech pražských.

Předně denně

Kočím zapovídá se prudká jízda, předjíždění, zabavování cesty, krmení koňů na ulici a nemírné práskání bičem, jakož i jezdění a vodění koňů poblíž domu, kudy lid chodí a nařizuje se, aby dětem vozu se chytati a na ně lézti se nedopouštělo.

Pod pokutou 3 říšských tolarů zapovídá se vesměs všecko zaneřádění ulic a vyhazování smetí, obzvláště ale vylévání záchodu neb vynášení nějaké mrchy na ulici pod pokutou 5ti říšských tolarů přísně se zapovídá, v čemž vždy páni za svou čeleď státi a pokutu složiti mají.

Žebrota vesměs, zpěv a hudba na harfu toulavých hudců, jakož i dryáčníci aneb jiní s líkami se potulující a po domích chodící lidi nemají se trpěti, a kteřížby se v tom dostihli, mají zadrženi a, kamž patří, dodáni býti.

Zavěsování a roztrusování důtklivých a uštěpačných písem, jakož také všickny ohavný obrazy a písničky, jich zpívání, neméně všeliké horšlivé rozprávky proti náboženství a dobrým mravům jsou pod pokutou, jež se podle povahy okolostojičnosti vyměří, zapovězené.

Za druhé v noci

Sudy, dříví k stavení, vypřažení vozové, líhy k válení sudů a k domu přistavený žebříkové mají se dřív, nežli noc připadne, pod pokutou 4 zl. z cesty dáti.

S světlem bez lucerny do chlíva, do do kulny, na půdu, do dřevnice choditi jakož

i na takových místech tabák kouřiti, zapovídá se pod pokutou 10 říšských tolarů a to sice při krčmách a hospodách pod odpovídáním vlastníka domu.

Pod touž pokutou se zapovídá hořícími pochodněmi střech a jiných dřevěných věcí se dotýkati, neméně v času jarmarku v boudách světlo bez lucerny, tím méně uhlí míti.

S osvětlením tanečních sálů a boud musí se opatrně zacházeti; pročež má se pod pokutou 3 zl. vždy politickému úřadu oznámiti, když se v nich hudba neb muzika drží.

Veřejný hostinský domové a kafehauzy musejí pod pokutou 10 říš. tolarů v určitém a již oznámeném času zavřeny býti.

Turecká a jiná hudba v noci bez předběžného obdrženého povolení, jakož i všecek noční hřmot jest zapovězen pod peněžitou aneb tělesnou pokutou dle povahy okolostojičností.

Za třetí v rozličný čas

Pod pokutou 4 zl. jest zapovězeno jak z ručnic, tak také z větrní flinty a duchotrouby (Blasrohr) v městě aneb před bránami na silnici stříleti.

Pozdní pobožnosti na ulici a v privátních domech nejsou povolené, a ty, kteréž je provozují, mají ihned úřadu oznámené býti.

Dětinské processí a chůze v tak zvaném 3 králů a Mikuláše oděvu nemá se trpěti.

Placené domácí hry (komedie) a bály ve veřejných a privátních místech bez obdrženého povolení, též také vyučování v tanci a šermířství lidem k tomu práva nemajícím zapovídá se pod pokutou 10 říšských tolarů.

Zakazují se přísně v již vůbec prohlášeném herním patentu obsahnuté hazard-hry pod pokutou v něm vysazenou, totiž: farao, basset, kostky, bassadieci, landsknecht, quindici, trenta, quaranta, šustyšusty (Rauschen), barvička (Färbel), strašáksincére, brent, molina, valacho, makao, půldvanáctý neb mezzoduodeci, vingt un a jiné takové hry, které by pod jakýmkoli jménem žádost ke hře na zmár toho přikázání již vymyslila, aneb vymysliti mohla.

Nemají se pověrečné navyklosti, jako svatojánský oheň a u večer před svatou Valdburgou, jakož i v rozličných nocích všeliká náležitost na kostelích a křížových cestách, neméně také strojení Mikuláše a třech králů, všeliké kopání pokladů a zaklínání povolovati, přestupníci pak mají se k úřadu donésti, aby zasloužile potrestáni byli.

V zakázaných dnech zůstává všecka veřejná veselost, a to pod pokutou 10 říšských tolarů, zapovězená.

Při velikém povětří zapovídá se na ulici kaštany a pečeně pécti, něco vařiti, aneb pučálku pražiti.

Za čtvrté: v neděli a ve svátek

Jak hudba, tak také hra v buželky a na billárdě nemá se před 4tou hodinou odpoledne pod pokutou 10 říšských tolarů začíti.

Krámky při kostelích s modlitbičkami a s obrázkami pod pokutou 2 říšských tolarů otevříti se nesmějí.

Parukářský krámy mohou jenom až do 11ti hodin před polednem a po 4té hodině odpoledne pokutou 10ti říšských tolarů otevřeny býti. Apotheky a bradýrny ale mohou každou neděli a svátek celý den otevřené zůstati.

Všickni handlovní krámy, v kterých zboží na lokte se prodává, musejí pod stejnou pokutou zavřeny býti, vyjímaje ty, v kterých lidé spolu své obydlí mají, však ale musejí bez nejmenšího vyložení nějakého zboží alespoň polovičatě, to jest jednou okenicí zavřeny býti.

Prádlo, neb nějaké jiné veliké svazky nositi, zapovídá se pod pokutou jednoho říšského tolaru.

V neděli a ve svátek mohou se jenom následující věci a to pod pokutou pobrání až do 9ti hodin prodávati, totiž: chléb, housky, rohlíčky, preclíky, žemličky, ryby, vejce, čerstvé a uzené maso, droby, klobásy, jitrnice a jelita, zelené věci, mléko, kyselé zelí, řípa, řetkev, kaštany, vořechy tad., avšak bez vystavení nějakého znamení. I také sejráři a máselníci mohou v těchto hodinách otevřeno míti.

Tabák a čerstvé ovoce může se v neděli a ve svátek z rána a odpoledne mimo času služeb božích veřejně, v času služeb božích ale jenom v skladech a mezi domovními dveřmi pod pokutou pobrání prodávati.

Konečně toliko ještě toto se oznamuje, že přestupitel, kterýžby peněžitou pokutu složiti v stavu nebyl, za jedenkaždý zlatý jednodenním vězením, aleb dle okolostojičnosti nějakým jiným tělesným trestem stížen bude.

V Praze, dne 30. dubna 1787

Připravil
Michal Šanda

Českým a moravským kutilům, hledačům a novátorům práci čest

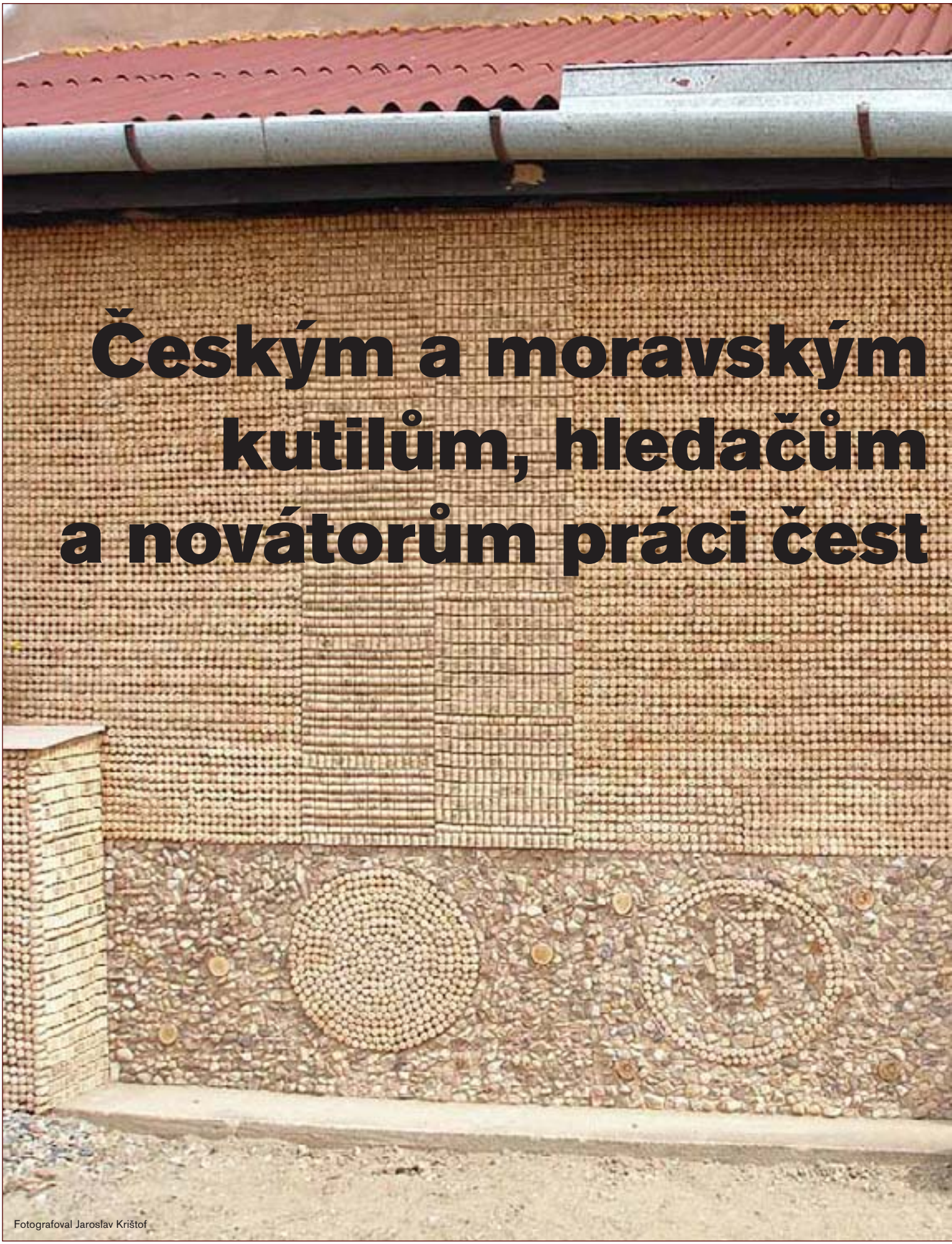

Fotografoval Jaroslav Krištof

V obci Mutěnice na Moravě existuje (stojí) důkaz, že mírný alkoholismus (vinný) má i kladné ekonomické následky. Z víček od piva jsem viděl už různé výrobky, od „škrabadla“ podrážek bot až po svařované (pájené) artefakty v podobě zajíců atd.

Ale použít zátky ke stavební činnosti, to je noblesní. Prohlašuji to jako zásadní nepiják vína (už asi dvacet let).

Jakub Šofar

Voskovec... a jak se jmenoval ten druhý?

Dokladem toho je osud vztahu vrcholného říšského politika a české filmové star, který bilancuje představení složené ze dvou scénických monologů Goebbels – Baarová v Divadle Komedie. Náročná technika monologů smrskla představení na poměrně krátkých 90 minut hry bez přestávky.

Dějiny první poloviny dvacátého století jsou nejen memorandem kolektivního utrpení, ale hlavně těsnopisem individuálních tragédií. Totální nasazení, jemuž vystavilo Evropu v letech 1933 až 1945 nacistické Německo, nezvalchovalo pouze anonymní reprezentanty národů na kontinentu; jeho totálnost spočívala právě v tom, že zrůdnosti tohoto režimu neunikli ani ti nejmocnější, ani ti nejpopulárnější.

Dokladem toho je osud vztahu vrcholného říšského politika a české filmové star, který bilancuje představení složené ze dvou scénických monologů Goebbels – Baarová v Divadle Komedie. Náročná technika monologů smrskla představení na poměrně krátkých 90 minut hry bez přestávky. Vznikly tak dva emotivní poločasy, jimž dominuje vždy jedna z postav (a také jeden ze společenských fenoménů, v prvním případě politika, ve druhém láska) a kde neschází křik, pot, smích ani pravé slzy.

Inscenace vychází z historických reálií a literárních pramenů a znalost některého z hereččiných knižních životopisů poslouží k lepší orientaci ve struktuře textu, jehož autory jsou německý režisér Oliver Reese (část Goebbels) a český divadelník Dušan D. Pařízek (část Baarová), jenž představení zároveň režíroval. Základní předporozumění v tomto případě není nezbytné, ale posouvá vnímání hry do jiné roviny.

Paradoxy života slavné herečky vystihuje i zdánlivě okrajová zmínka o tom, jak navštěvovala představení Osvobozeného divadla, v němž vystupovali Voskovec... „a ten druhý, na jehož jméno si zrovna nemohu vzpomenout“. Zatímco českému prostředí je z obou komiků díky poválečné Voskovcově emigraci bližší Jan Werich, pro Lídu Baarovou, která zemi rovněž ve druhé polovině 40. let opustila, je sociální realita zcela odlišná.

Krutost dvacátého století, která odsoudila i ty nejlepší přátele do dvou osamělých polokoulí světa, je tak demonstrována v představení, které naznačuje schéma nejsmutnějších osudů moderního věku – náčrt dvou lidí, kteří nemohou žít bez sebe, ale nesmějí být spolu. Oddělení Baarové a Goebbelse, pomyslná pomlčka v názvu představení, je zde tedy namístě, ačkoli stejně dobře by se tam mohlo objevit znaménko plus.

Michal Kliment

Divadlo Polárka a jeho boj u Lipan

Hudba Jakuba Dvořáčka a nasvícení scény působí velmi emotivně stejně jako využití stínohry, v níž plachta odděluje Janka ve světě živých od Mařenky v záhrobí. Tvůrcům se rovněž daří komunikovat s hledištěm, třeba ve scéně přijímání podobojí, kdy diváci v první řadě dostávají napít z číše a pojíst čerstvý chléb jako symbol hostie.

Malinké divadlo v centru Brna uvádí od minulé sezony autorskou hru Jana Jirků s názvem Bitva u Lipan. Představení, které nemá zapotřebí velké množství kulis, táhnou herecké výkony a živá hudba vytvářená přímo na jevišti samotnými herci.

Hra nabízí očima prostého muže Janka Tlamky (Miroslav Černý) pohled na historické události v 15. století počínaje upálením mistra Jana Husa a konče právě bitvou u Lipan. Jediné, po čem Janko touží, je láska a štěstí jeho Mařenky (Petra Bučková). Ta věří v učení mistra Jana Husa, který je na začátku hry představen jako loutka v kacířském rouchu a následně upálen jinými loutkami, představiteli katolické církve.

Děj pokračuje založením Tábora a bitvou na Vítkově, kde Janek přichází o svého syna. Společně s Mařenkou se vzdávají husitského života a stěhují se na venkov. Jejich štěstí však trvá krátce – Mařenka umírá při porodu a Janek zůstává sám. Ale válka je všude a brzy si ho zase najde.

Úzký herecký ansámbl v inscenaci doplňují zdařile loutek, k nejlepším etudám patří ponoření hořícího Jana Husa do černého kbelíku s nápisem Rýn. Také veškeré davové scény jsou sehrány loutkami, povedená je zejména pasáž, kdy Zikmundovi vojáci na černých ořích bojují proti husitům na vozové hradbě. Atmosféru těchto bojových scén umocňují propracované rytmické choreografie.

Hudba Jakuba Dvořáčka a nasvícení scény působí velmi emotivně stejně jako využití stínohry, v níž plachta odděluje Janka ve světě živých od Mařenky v záhrobí. Tvůrcům se rovněž daří komunikovat s hledištěm, třeba ve scéně přijímání podobojí, kdy diváci v první řadě dostávají napít z číše a pojíst čerstvý chléb jako symbol hostie.

Hře ale dominují herecké výkony. Petra Bučková dokáže bez velkých gest pouze očima prožít ztrátu dítěte. Naprosto uhrančivým pohledem vládne také představitel postavy Ježíše Krista Lubomír Stárek, z nějž šel téměř ve všech scénách mráz po zádech. Miroslav Černý oba zbývající herce doplňuje soustředěným výkonem, kterým přesvědčivě předává Jankův příběh.

Představení, které v divadle Polárka hrají pro školy i pro veřejnost, vyniká nejen netradičním pojetím české historie, ale především využitím kombinace činoherního herectví a loutek, která je na českých jevištích poměrně neobvyklá. I proto brněnská Bitva u Lipan stojí za pozornost.

Michaela Macková

Premiéra 31. 5. 2008 v divadle Polárka. Režie,scéna a kostýmy – Jan Jirků. Hudební spolupráce – Jakub Dvořáček. Návrh a výroba loutek – Michal Gregor. Dramaturgie a produkce – Bronislava Krchňáková. Tvorba scény – František Boček. Realizace kostýmů – Gabriela Budíková

Reprízy: 12. ledna v 8.30 a 10.15, 11. února v 19.00, 12. února v 10.15 v divadle Polárka v Brně a 19. února 9.00 a 10.30 na zájezdě v Moravském Krumlově.

Více informací na www.divadlopolarka.cz/down/dramplan-09-10.pdf a www.divadlopolarka.cz/

Potřebovala jsem vyzkoušet na vlastní kůži, jaké to je, jít s nákladem a s dítětem k rakouským hranicím

Kateřina Tučková se narodila 31. 10. 1980 v Brně, dětství ovšem prožila v Moutnici a posléze v Kuřimi. Vystudovala Gymnázium na třídě Kapitána Jaroše v Brně a na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity dějiny umění a český jazyk a literaturu. V obou oborech se jí podařilo prosadit, je úspěšnou kurátorkou i spisovatelkou. Na podzim loňského roku vydala v nakladatelství Host hojně recenzovaný román Vyhnání Gerty Schnirch.

Jsi známá tím, že se specializuješ především na mladé začínající výtvarníky. Tuhle parketu sis vybrala proč? Chceš snad být u vzniku něčeho nového, nového umění?

Sekundárně samozřejmě také. Ale hlavním důvodem byla prostě počáteční touha studentky historie umění začlenit se nějak do současného dění, protože i když jsem bakalářskou a posléze diplomovou práci dělala na barokní rytectví, živé umění mě lákalo. Takže můj začátek je vlastně banální: v roce 2004 jsem se rozhodla konfrontovat malíře mé generace a vznikla výstava ARSkontakt.

Co to je ARSkontakt?

Výstava představující každoročně zhruba dvacítku malířů studujících na vysokých výtvarných školách. V rámci ní je udělována cena ARSkontakt, cena pro mladé malíře, tedy ty do 26 let. Jejím záměrem, a tak i záměrem celé mé práce má být něco jako překlenovací most mezi dobou studia a samotné umělecké praxe. Má trochu zmírnit ten počáteční náraz tvrdé reality, v níž si malíři po odchodu z akademií musí naráz pořídit vlastní ateliér, klientelu a živobytí. Kromě ARSkontaktu ale připravuju ještě výstavy české malby, a pokud nejsou koncipovány průřezově a v mezigenerační konfrontaci, jako byl například TRANSFER, tak se opravdu zase věnují převážně mladé malbě. Za všechny nechť mluví třeba výstava NORMÁLNÍ MALBA.

Vzniká tu něco opravdu novátorského, zajímavého? Tušíš, kdo z autorů posune v budoucnu hranice?

Tak predikovat se to trochu dá, ale těch faktorů, které mohou nadějně se rozvíjejícího autora odepsat, je řada. Aby taky za pár let ještě malba vůbec existovala, aby mi všichni mladí a nadějní malíři nekonvertovali ke konceptu! Ne, to si dělám legraci. Já si myslím, že jako v každé době vzniká něco nového a progresivního, na co budou navazovat další myšlenky a co bude možno posléze označovat za klíčové pro epochu, tak to vzniká i dnes.

Kterých výstav, cos zatím dělala, si nejvíc považuješ?

Asi těch zahraničních prezentací, protože ty byly organizačně nejnáročnější a přinesly mi také nejvíce. Byl to TRANSFER, který jsem kurátorovala společně s Michaelem Rittsteinem a který jsme představili v mnichovské galerii WhiteBOX, v brněnském Domě umění a nakonec, v listopadu 2009, také v České národní budově v New Yorku. A také OUR HOUSE IS YOUR HOUSE, který zase putuje mezi Drážďanami, Mnichovem a Prahou. Díky němu jsem poznala obě umělecké scény blízkých německých center a řadu umělců a teoretiků. A nemůžu samozřejmě vynechat ARSkontakt, každoroční martyrium s výstavami a s cenou (říkám to ale něžně), které se už stalo součástí mého života.

No a potom je tady jedna výstava specifická, a sice Slovem a obrazem, kdes spojila obě sféry svých zájmů, výtvarnou a literární.

Na nápad pořádat výstavu SLOVEM I OBRAZEM jsme přišli s Radimem Kopáčem a spolu jsme také realizovali téměř roční kolečko této výstavy republikou. Projekt se objevil na všech významnějších českých literárních veletrzích či událostech a demonstroval, že umělci slova jsou často i dobrými výtvarníky a obráceně. Pro mě to byla velice potěšující práce, právě proto, jak jsi napsal, že jsem v ní mohla skloubit oba obory, kterým se věnuji. Také se nám podařilo vydat k ní hezký a rozsáhlý katalog, který jako snad jediný mapuje současné umělce tvořící podobojí.

O výtvarném umění také píšeš.

Ano, ostatně je to moje profese. Publikuju jak odborné texty v rámci katalogů nebo studií (spjatých hlavně s mou disertací, kterou dodělávám na Univerzitě Karlově), tak i publicistické články o současném umění, kritiky a recenze... zkrátka se v tom umění pěkně rochním.

Před nedávnem jsi vydala knihu naprosto neočekávaně z jiného než výtvarného soudku, a sice monografii o Věře Sládkové.

Masarykovu univerzitu jsem totiž absolvovala dvěma diplomovými pracemi. První byla o barokním rytci Johannu Georgu Gutweinovi a druhá právě o Věře Sládkové. Nechtěla jsem původně v literatuře působit jinak než autorka, ale několikaleté zaobírání se prací Věry Sládkové i schopnost reflexe, kterou jsem během studia získala, mě donutilo dotáhnout celek až do podoby diplomové práce zaměřené na prozaické dílo Sládkové. A také jsem si ji jako autorku zamilovala a mrzelo mě, že z povědomí čtenářů úplně vypadla, že se o ní téměř nemluví, a když, tak jen vzácně v souvislosti se seriálem „Vlak dětství a naděje“. Chtěla jsem to změnit publikací své studie o ní, tak jsem dva roky žádala o granty, až se mi je podařilo získat a za jejich pomoci a za pomoci vlastní jsem diplomku v čtenářsky přijatelnější podobě vydala. Nízký rozpočet sice způsobil, že je kniha graficky poněkud chudobná, pouze v černobílém provedení, ale to nevadí – hlavně že vyšla a že s sebou přinesla obnovení zájmu o tvorbu Věry Sládkové. Dodnes jsem napsala nebo poskytla údaje k řadě článků, které osud Sládkové interpretovaly v denním tisku i různých magazínech. Zase se o ní začalo mluvit, a to je pro mě největší satisfakce a také konec práce. Do dalších monografií se pouštět nebudu.

Tvojí beletristickou prvotinou byla v roce 2006 Montespaniáda. Pozoruhodný název.

Není za ním paní de Montespan, jak si všichni myslí. Je to novelka o Montespanech, o velkých i malých mužích běžného života – řekla bych s nadsázkou. Ve skutečnosti jde o lehké čtení a vlastně jsem ji v době jejího vydání měla už dávno za sebou, tři roky totiž ležela v nakladatelství. Bez prvotiny se ale prostě nikdo neobejde, tak jsem její vydání chtěla.

Konečně se dostáváme k tvé čerstvé novince, která vyšla na sklonku minulého roku, Vyhnání Gerty Schnirch. Knížka je o poválečném odsunu Němců a tobě bude teprve třicet a píšeš o něčem, co se událo pětatřicet let před tvým narozením. To tě nepálí nic současného?

Řekla bych, že je to pro mě současnější než současné. Dnes žiju poměrně stereotypní život, samá práce, práce a zase práce, v níž není žádný příběh. Ohromně to na mě zapůsobilo, když jsem se dozvěděla, že ten svůj pracovní život žiju na pozadí historických faktů – konkrétně v ulici, z níž vyhnali brněnské Němce, v domě, kde žili a možná i v bytě, kde kdysi taková německá rodina žila. Neuměla jsem si přestat představovat, co je potkalo a jaká byla situ-

ace před a po: a příběh byl na světě. A je zavedený až do roku 2000. Díky tomu je současný, nemluvě o tom, že se vlastně pořád řeší.

Jak ses k tomu tématu dostala?

Poprvé jsem o něm slyšela od kamaráda, historika Davida Kovaříka. Ten se tomu tématu věnuje v rámci své disertace. S ním jsem taky pak celé tři roky konzultovala a tahala rozumy, dokumenty, názory… a samozřejmě i z řady pamětníků, které jsem vyhledávala…

… a než jsi usedla k počítači, šla jsi na to důkladně. Kromě bádání v archivech jsi uspořádala pochod do Pohořelic…

Také. Potřebovala jsem si vyzkoušet na vlastní kůži, jaké to je, jít s celým nákladem a s dítětem k rakouským hranicím. Sice jsem nebyla v psychickém stavu jako odsouvaní, ani mě cestou nikdo nelynčoval, ale i tak tento zážitek považuji za klíčový pro pochopení celé situace a vlastně vůbec pro obsah slova „vyhnání“. Přestože to bylo později interpretováno jako happening, tedy jako zábava, dodnes to beru za seriózní akt, během něhož jsem já získala potřebné poznatky, a navíc jsem upozornila na celkovou problematiku, a dokonce se mi podařilo na akci přilákat dosud žijící členy pochodu z roku 1945, poslední brněnské Němce. Řada z nich se vzájemně neznala, a setkání tak bylo velice emotivní a myslím, že ze všech úhlů pohledu významné.

Vypadá to, jako by to měla být kniha historická, ale jde o fabulaci, o beletrii.

Kniha je historická, odvíjí se přesně tak, jak Brnem historie šla. Ústřední postava je do ní ale zavěšená a prožívá osudy, které tehdy mohla prožít každá druhá německá Brňanka. Rodina Schnirchů však v Brně žila a dodnes jedna její větev žije. Nepochází od nich ale žádná Gertruda, záměrně jsem se chtěla vyhnout závislosti na konkrétním lidském osudu, abych nebyla nikým omezovaná.

Ze zkušenosti vím, že se občas spisovatelům o vlastním díle nesnadno mluví. Ve všech dosavadních rozhovorech opakuješ to samé o historických kulisách, ale jaký se v nich odehrává příběh? Řekni teda, proč by čtenáři měli tvoji knížku číst? Co je to navíc, cos do ní dala ze sebe.

Pravda, těžko si vlastní text velebit. Ale napadá mě, že zajímavé by mohlo být pro čtenáře několik rovin, v nichž kniha funguje: jak rovina architektonická, v níž se objevuje Brno, jaké ho už dnes neznáme, také rovina složitého vztahu mezi matkou a dcerou a nakonec samozřejmě rovina děje příběhu, tedy česko-německá otázka.

A ve vztahu k ní: co ohlasy našich spořádaných ultranacionalistů, byly?

Zatím žádné oficiální, nicméně on-line to rozjíždějí anonymové jako Penicilin a jiní odvážní nicknamové.

Když už ses dotkla virtuálního prostředí, patříš k autorům, kteří mají detailně zpracované webové stránky, www.katerina-tuckova.cz.

Za to vděčím nakladatelství Host, to je jejich práce.

A nakonec: co se ti vybaví při slově olej?

Čekal bys malířskou barvu, co? Vedle jak ta jedle. Olej alias volej je pro mě, zkušenou vodačku, hladina řeky mezi jezy, na které se každoročně nejvíc nadřu.

Připravil
Michal Šanda

Daniel Hradecký

NEDĚLE PATNÁCTÉHO

Viktoru Šlajchrtovi

Černé na bílém vidím lépe levým okem, ale píšu o tom lépe pravou rukou.

Nebyl to snad člověk, kdo toužil na sklonku prvního dne svého ze všech stran obklíčeného života uskutečnit obraz, ve kterém bylo by hodně jara, ten jediný obraz mezi pouhými otisky, náhodnými, lehkomyslnými, nezávaznými šlépějemi, prznícími už tak dost směšný sníh nížin? Jedinou podmínkou takové realizace bylo překonat proud zcela určité řeky na zcela určitém místě.

„Nebyl to snad nepřítel, kdo založil lóži
jen a jen proto, aby tě získal ke spolupráci?
Ďábel krade a Bůh mu k tomu svítí,
to byl by erbovní slogan.
Překlad do jazyka zvířat je nebezpečnější a víc česky:
Brouk Pytlík krade a Ferda Mravenec mu na to svítí.
Psí kusy rodí legendu.
Neutralita začíná a končí rumem.
Matka, manželka, milenka, dcera –
to je ten policejní tým tvých doživotních žen.
V jedné vteřině pláčou, hledajíce oporu
ve svém fiktivním zoufání, ve vteřině druhé ti urvou
láhev od úst a jak pravil mrtvý Petr Kurka:
Ženy a malé národy moralizují.
Kdyby nás tak konečně pořádně zmlátili nebo zmlátily!
Nebuď cimprlich a vzpomeň si, kde jsou uloženi tví psi.
Chci vědět, koho živého jsi miloval v patnácti letech:
třeba je to ono jediné, oč tu běželo a běží:
podstata na útěku.“

Jak se ale – bez šílenství – z mého života stane náš život?

Jaká asi bude lidská, třeba i jen morální situace v nějakém tom paralelním světě, kde byl by zakázán např. Michelangelův David? Ale vždyť on zakázán je už v tomto sériovém světě. Je zakázáno se mu neobdivovat.

Skutečným, rodným jménem Pravdy je ovšem Řešení, řešení hádanky, již zadává král uchazeči o ruku princezninu, a jak známo, údělem troufalce, jenž se k řešení nedopracuje bývá obvykle hrdelní trest.

Vstupní brána k radosti je otevřena každému. Tehdy ovšem mizí lákavá příchuť výlučnosti, příležitost vyšvihnout se nad bezbarvý průměr. Proto se k bráně dobrovolně nedostaví nikdo.

Světlo rozumu, ano. Jenže nebe je v denním jasu neprůhledné.

Kořen všeho nevyhnutelného neštěstí: Vědět ne snad *víc*, než je zdrávo, nýbrž vědět něco *jiného*, než co člověku přísluší.

„A tak dovol mi, nyní, přivléct do mučírny,
do mučírny úvah
přivléct dva podezřelé omyly v řetězech:
První z nich potvrdí, jak pyšný jsem na svou obavu,
jež probouzí mne v noci slovy:
Když delší dobu myslíš na čisté myšlení,
musíš počítat s tím, že do hry vstoupí princip neurčitosti
a staneme se svědky tohoto faulu:
Sám předmět myšlení se o tobě, o svém mysliteli, dozví,
a počne se předvádět, to jest klamat, jako dítě…
Druhý předmučený omyl popíše,
jak na hrací plochu neopětovaného života
počínají se snášet beckettovské emblémy:
jednak klobouky, které nesedí žádné hlavě,
jednak starci, kteří nesedí hlavám velkorodiny.
Je to bachovský absolutismus v obcování
podle Bachova absolutismu v hudbě,
proti kterýmžto smysluplným nevýhodám třeba postavit
milý fakt, že dítě uvěří i té nejméně pravděpodobné pravdě.“

„Jenže právě od té neblahé dějinné chvíle,
kdy nabyli jsme dojmu, že můžeme beztrestně měřit čas,
čas si nás měří jako nějaký ten major
při nástupu před nástupem na směnu.
Naše pracovní armáda se člení do 24 pluků,
pluk čítá 60 čet o šedesáti duších.
Životnost jednotlivé duše v boji o zrno:
Než vyslovíš jednadvacet…
Ty tomu ještě nemůžeš rozumět, slyší dítě větu.
Ale pokud to pochopí ten z nižších andělů,
jenž má rozumění na starost, strach sice nezmizí,
ale mě už na černé listině nemá.“

Není to snad nejlepší dům, ten, který se sám od sebe dobrovolně zhroutí, šetře tak nemalé náklady na demolici, jež hrozily by zruinovat stavitele?

Ulehnout k spánku teprve v pravé poledne po prodělané noci, zahodit svůj talent až v sedmdesáti letech, to všechno smíš.

A povstat se mnou až v sedmdesáti letech a přijmout svá nadání zpět až po půlnoci, to málo ovšem můžeš.

Sotva ale lze zde vysochat syntézu tohoto páru tezí.

Vrátil by se tak někdo, kdo se neohlásil, nepřišel, nepobyl v domě a neodešel dveřmi. Odešlo by tak něco, co se ohlašuje, přichází, pobývá s námi ve vagónech, než odejde komínem.

Počínají-li si možní, potenciální milenci jako na divadle, jaký div, že mezi ně v okamžiku vzplanutí padá protipožární opona.

1. Vojsko, jehož mužstvo uvyklo bílému chlebu, nemůže dobýt Rusko.
2. Bez přítomnosti člověka ve vesmíru krása trvá dál, ale mizí radost z krásy.
3. Nepotřebuji znát nejzažší taje tajů, ale slyšel bych rád poslední myšlenky dopisů, svěřených ohni.

Vím o člověku, který nikdy nepláče. Jeho oči totiž svedou výhradně slzy z radosti.

Bdělou skutečnost od snu rozpoznáš podle toho, že svět bdění je vždy stejný.

Láska je vždycky stejná. Tudíž je skutečná.

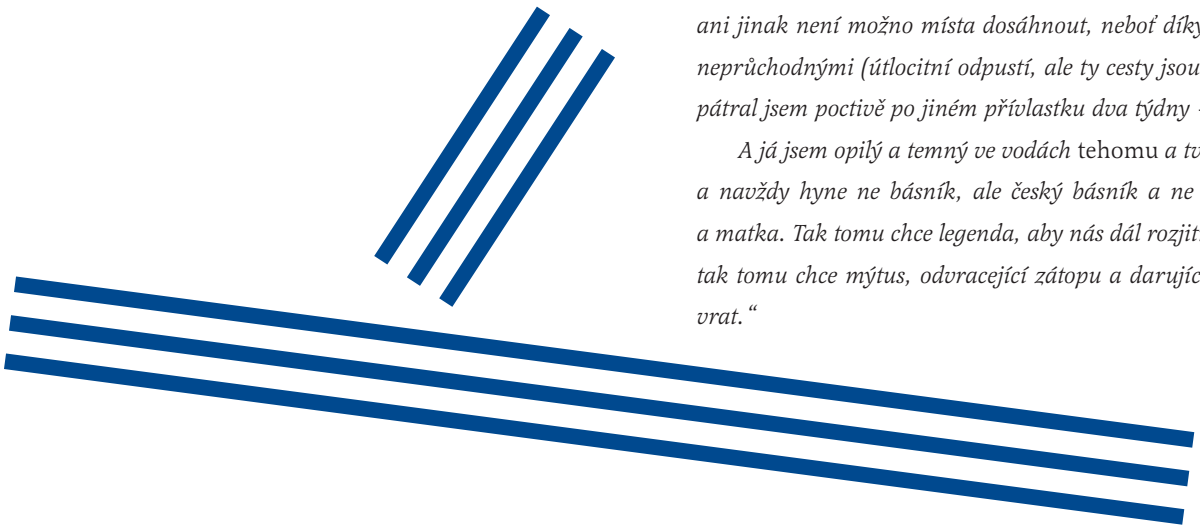

„Na sklonku století páry, kdy slunovrat byl ještě signálem k lásce a tanci (což je totéž), ztratily se ve sněhové bouři na strminách Krušnohor dvě děti z Albrechtic.

Chlapec a děvče? Bratr a sestra? Jan a Marie? Tak tomu chce legenda, aby byla legendou, tak tomu chce mýtus, aby vykroužil mundus *smyslu v jinak nesmyslně širém bezesměrném světě, ve světě ztraceném ve sněhové bouři.*

Jaká hra je vyvábila tak daleko a vysoko od čadivé nouze domova, tak nejdál a nejvýš?

Děti umrzly na místě vzdáleném asi 300 metrů od Jezerského zámku. Nevěděly o něm, o zámku, o jeho obezděných a zastřešených a zatepleným lůnech té rychle nastupující noci. Jen znát směr! Avšak zámek nevěděl o dětech, zámek se nepohnul, ačkoli brzy se pohne – to už ve století páry nad hrncem – opačným směrem, do nezděného, nezastřešeného a mrazivého lůna velkodolu Armáda.

Děti umrzly asi 200 metrů od neolitického menhiru, obětního kamene, na jehož temeni dodnes a navždy čeká dlaňovitá prohlubeň na další srdce z lidské oběti bohům, bohům beze jména, bez podoby, tance či písně. Děti se ztratily svému osudu asi 600 metrů od výšinného plató, kde jednoho krkavčího podzimu v polovině 17. století tambor švédského pěšího pikenýrského pluku ztratil mosazný manžetový knoflík z uniformy, do které jej oblékla Lítice nemírného chlastu ve sněhové bouři u Stralsundu. Dětem byl vztyčen pamětní a smírčí kříž na místě ideálním pro míjení těžkých lesních strojů ve století páry nad hrnečkem vař, kdy vzniká potřeba prodat do otroctví celý jeden chrám nejvzrostlejších buků. Kříž Jan, kříž Marie se poddá logistické nutnosti, ostatně ani jinak není možno místa dosáhnout, neboť díky těžbě se cesty staly neprůchodnými (útlocitní odpustí, ale ty cesty jsou prostě rozmrdané; *pátral jsem poctivě po jiném přívlastku dva týdny – marně).*

A já jsem opilý a temný ve vodách tehomu *a tvrdím, že zde dodnes a navždy hyne ne básník, ale český básník a ne nevěsta, ale panna a matka. Tak tomu chce legenda, aby nás dál rozjitřovala píseň a luna, tak tomu chce mýtus, odvracející zátopu a darující slunci nový slunovrat.“*

Nepořádek, nelad jako model přirozeného řádu. Tehdy každý pohyb, gesto, čin v jádru nic než citát. Hodiny bijí v přesile. Svět zpívá podle Newtona své písně v próze.

Každý úkon, každé gesto stává se magickým, to znamená světu bezprostředně panujícím činem, opakuje-li se třikrát.

Bůh nás vede k svépomoci, on sám přispěchat na pomoc nemůže nebo nesmí, může, ale nesmí. Tehdy Popelka prozře, Popelka se zhrozí, Popelka prchá z plesu bez gardedámy, což je přesně ten úsek dramatu, který nic neznamená.

Bože můj, velice na tebe žárlím, že nejsi.

Jeden z možných, smysluplných, nikterak zahanbujících, plnohodnotných způsobů čtení textu: nerozumět mu.

Nemocná lípa střeží mrtvou kašnu, tak jsem to viděl živ a zdráv.

Je jen velice málo lidských příběhů (všeho druhu, pohádky nevyjímaje), v nichž by se nevyskytovala nějaká ta forma věznění.

V zemích, kde slunečný den je vzácným jevem, tam Slunce nebývá božstvem.

Na rozdíl od řemesla, v umění jde o to, co nejvíc se odchýlit od vzoru.

Jde o jediné, o to, aby tvůj přístup k životu nebyl ústupem z něj.

Lidí, ztracených v temnotách, je málo. Ostatní lidé v temnotách jen jsou. Rozumí se, že člověk by měl chtít vidět dílo svých rukou, ale jen tak, aby ho při tom vidění nikdo neviděl.

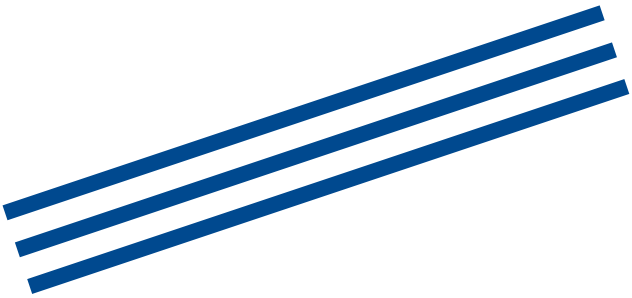

„Ty, *Bože, jenž střežíš knihu odpovědí,*
nejsi přece občas v pokušení ptát se,
proč se všichni tvoji lidé chovávají,
jak by život byl soutěží v tom, kdo doplivne dál?
Ty, Bože, který všechno víš,
jak jen se můžeš snést?
A ty, člověče, jenž nevíš nic,
jak to, že se snést neumíš – “

„Odkládáme radostnou vědu *tak dlouho,*
až jsme všichni Paulem Klee,
česky dítětem – slovinsky otrokem,
dírou v plotě ku vniknutí i úniku,
nedožitými narozeninami,
zavrženou měnou, zlámaným grošem,
křídlem, odmítnutou rukou, nosičem nádražním,
posledním kaprem v rybníce,
měsícem navždy uvízlým v novu;
a naše vzdělávání: hromadění
kapitálu předsudků a pověr,
stávání se duchovními otci debakl-artů.
–
Peklo pochopené pravdy zapíše si Mendel.“

Když se zastaví činnost duše, skončí se i proměny světa.

Než se pustíš do zápasu se svými nepřáteli, musíš se vypořádat se svými přáteli.

Mužik se musí umět řádně klanět, gubernátor nemusí. Přesněji: Hitler hajloval vždy jen laxně.

Nikdo nesmí se napít nebo vzít sousto před králem. Jenže král rovněž čeká, čeká na svého ochutnávače moků a pokrmů, před tímto mužem zas králi pojíst nedovolí strach. Tabule sice otrávená není, dvůr však musí hladovět, jenžto se nedostavil ochutnávač – první muž království. Tomuto člověku, koštýři, stačí pak právěže nedělat nic a vylidnit tak celou zemi. Král se dovtípí, abdikuje. Spása národa skrze bezvládí.

Zdroj nebezpečí bývá posvátný.

Šifru „Bílá dáma dává mat“ rozklíčujeme větou „Černý král je mrtev“. V opačném gardu překlad utone v mlze protimluvu.

Navrhuji vystavět galerii, kde byly by exponovány pouze pomatlané palety po malířích.

Výdaje jsou věrnější příjmů.

Nevíme, jak obecně savci, ale zvláště lidé nevědí, že zemřou, dokud se nerozmnoží.

Život, ztrácející smysl, neztrácí logiku.

Délka provazu se zkracuje uzlem.

„K mnemotechnice šokem:
Nebyl to náhodou R. J. Oppenheimer,
kdo na dotaz legáta ministerstva války
(zda a jaké se předpokládají vedlejší,
nežádoucí účinky při zažehnutí
první atomické pumy světa)
zdusil cigaretu a korektně se vyslovil
v tomto smyslu:
Nemůžeme vyloučit, že dojde k sekundárním jevům,
například k řetězovému, nevratnému
vzplanutí celé zemské atmosféry,
ale pravděpodobnost je velmi, velmi nízká…
Velmi nízká, říkáte, zajímá se pověřenec,
velmi, velmi nízká…? Děkuji vám, pánové.
Nepřesvědčili jste mě sice, ale šokovali,
takže si to budu pamatovat.
A tedy do práce!“

„Múza mě nikdy nepolíbila, vždy šla na mne s nožem. Do vsi jsem nepřišel od Siremi. Jsem krásně naživu, oznamují mi s rukou na srdci, pod výbuchy májových jabloní. Obec je kupodivu lidnatá, uživí dva hostince.

Světloplaší starci mi donášejí loňská jablka zamuchlaná do předloňských novin. Navigují své děti ke hře pod okénko domku, jenž mi určili k doživotnímu obývání.

Předchází mne pověst člověka a ptakopravce. Přicházejí, abych jim vypravoval o zemi, kde traktor již znamená sputnik. Jsou nadmíru pohostinní.

Vodí mi své ženy jako eskymáci.

Říká se, že jsem zakopal chlapa do kořání dubu na samé návsi.“

(říjen 2009)

Michal Šanda: Objekty (II)

Prozeřávané staré tisky a bankovky na kartonu.

Rozměr cca 25 x 25 cm.

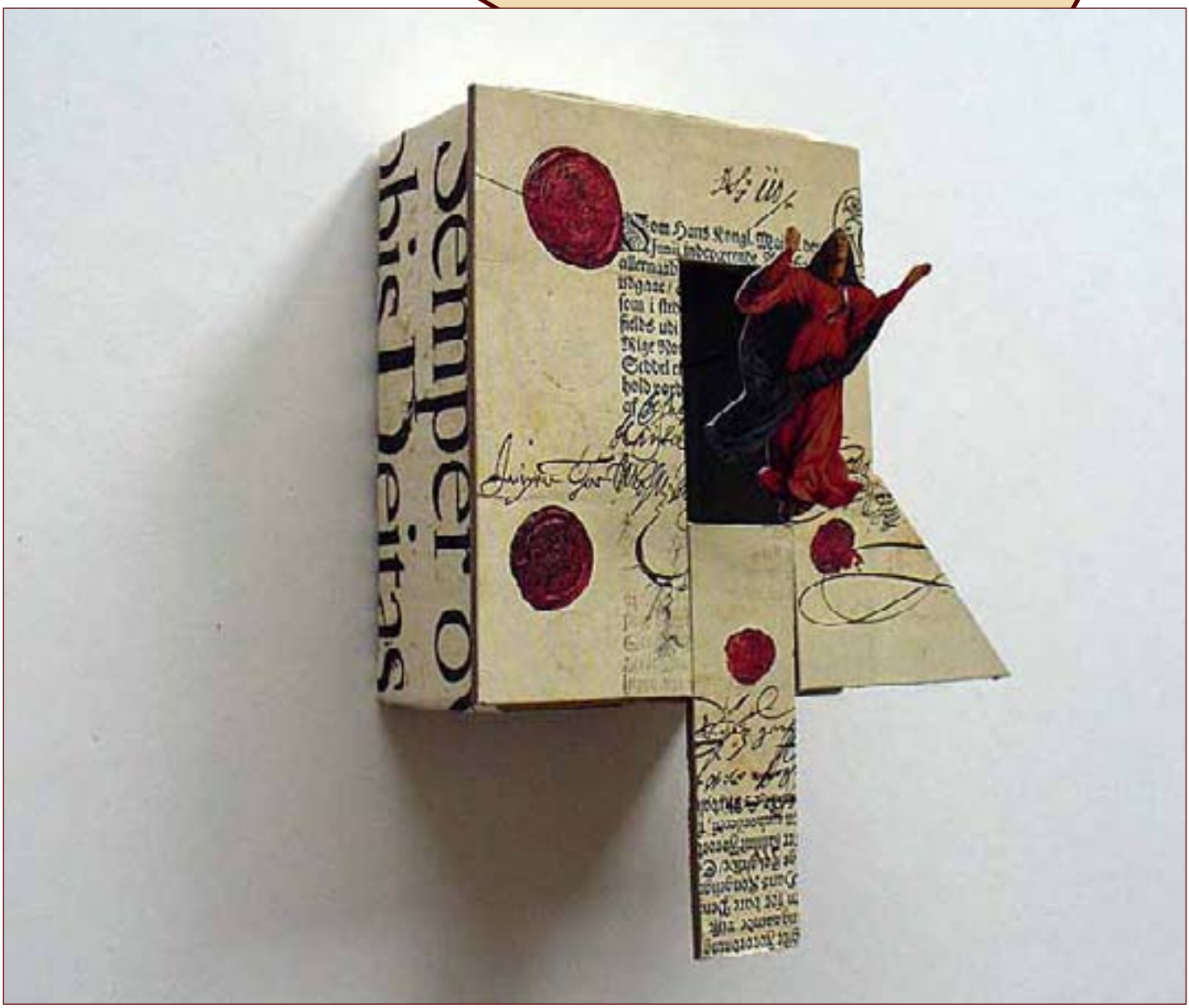

LXXIV
Deus

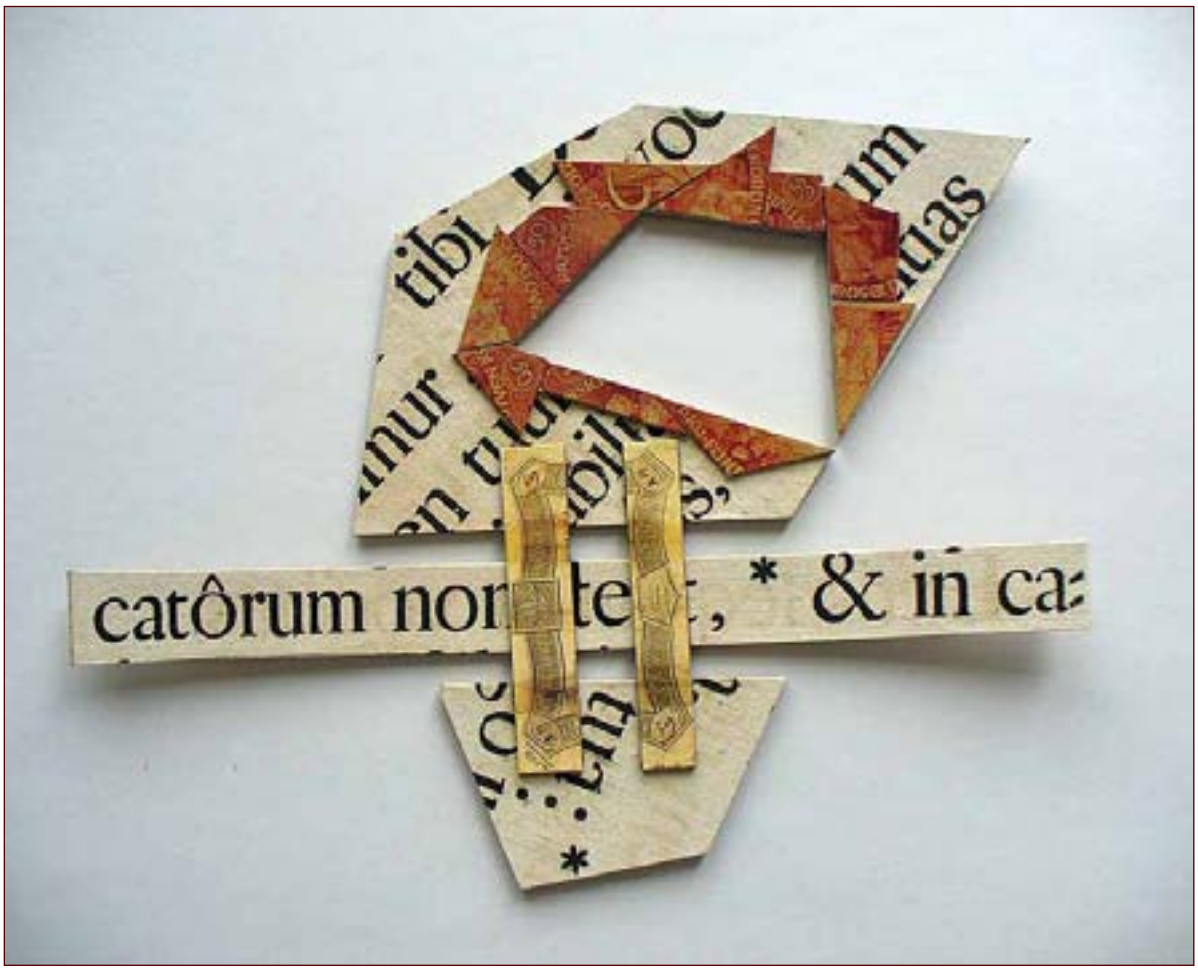
catôrum

COMMUNE

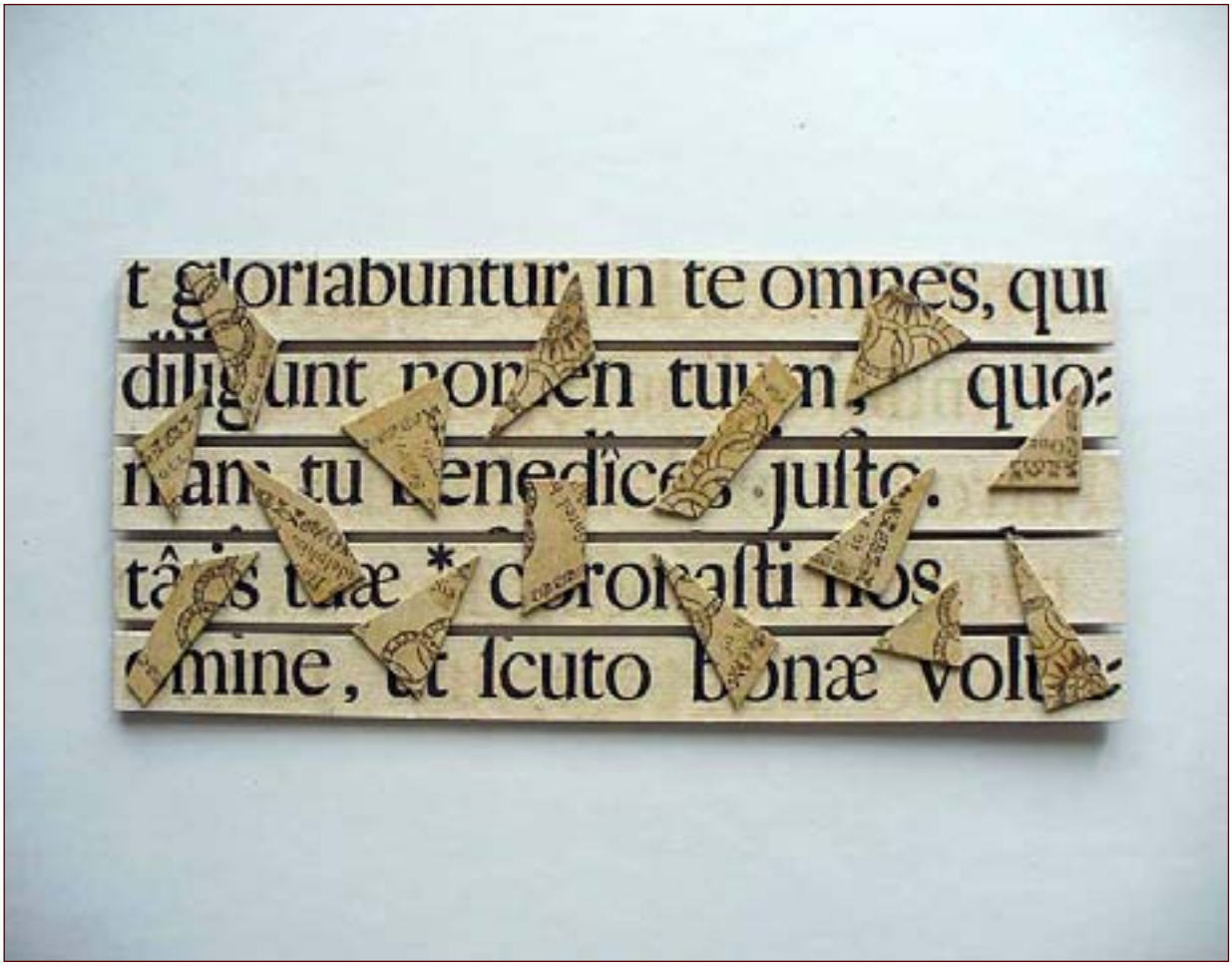

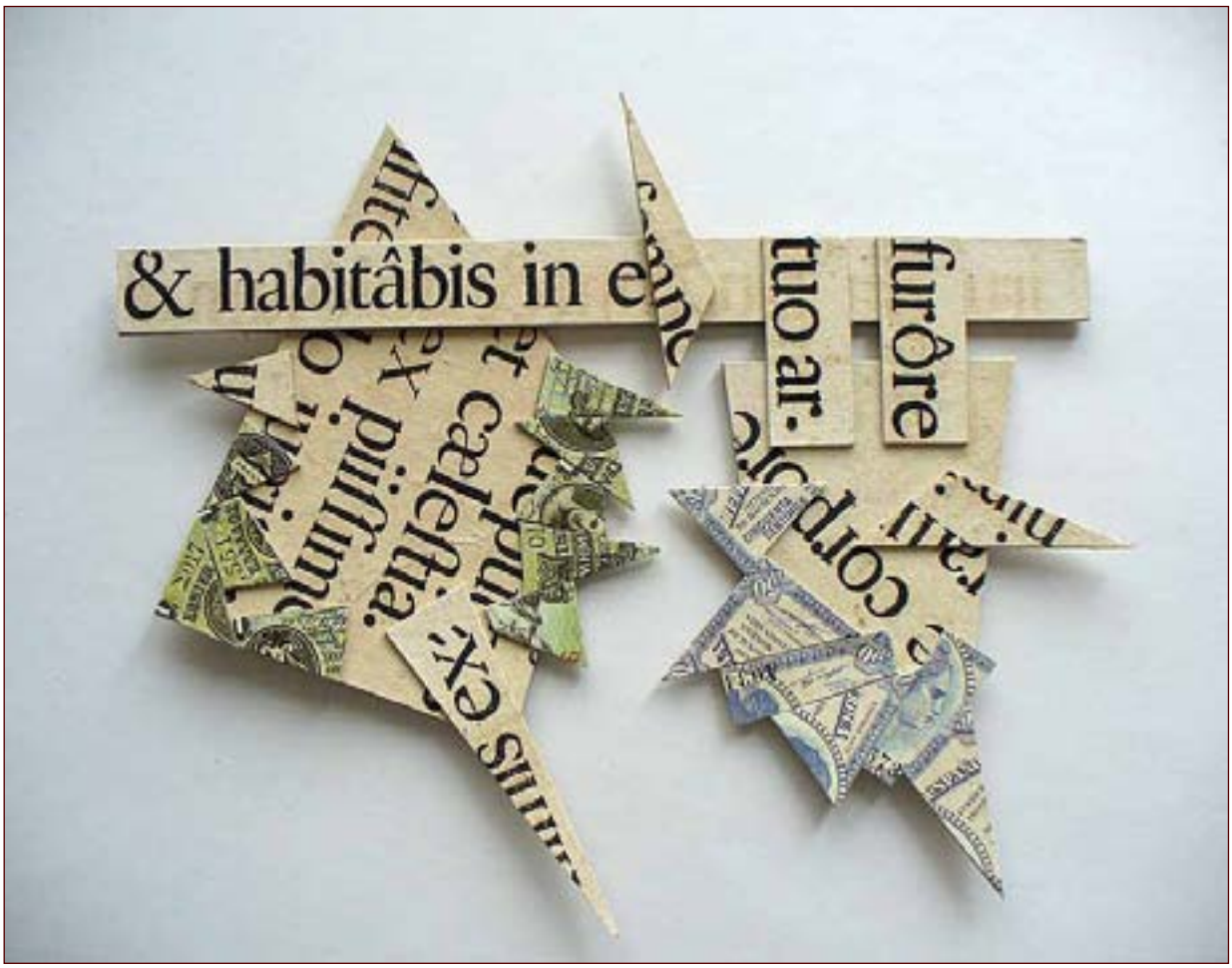

in æternum
Christe
Hic cor

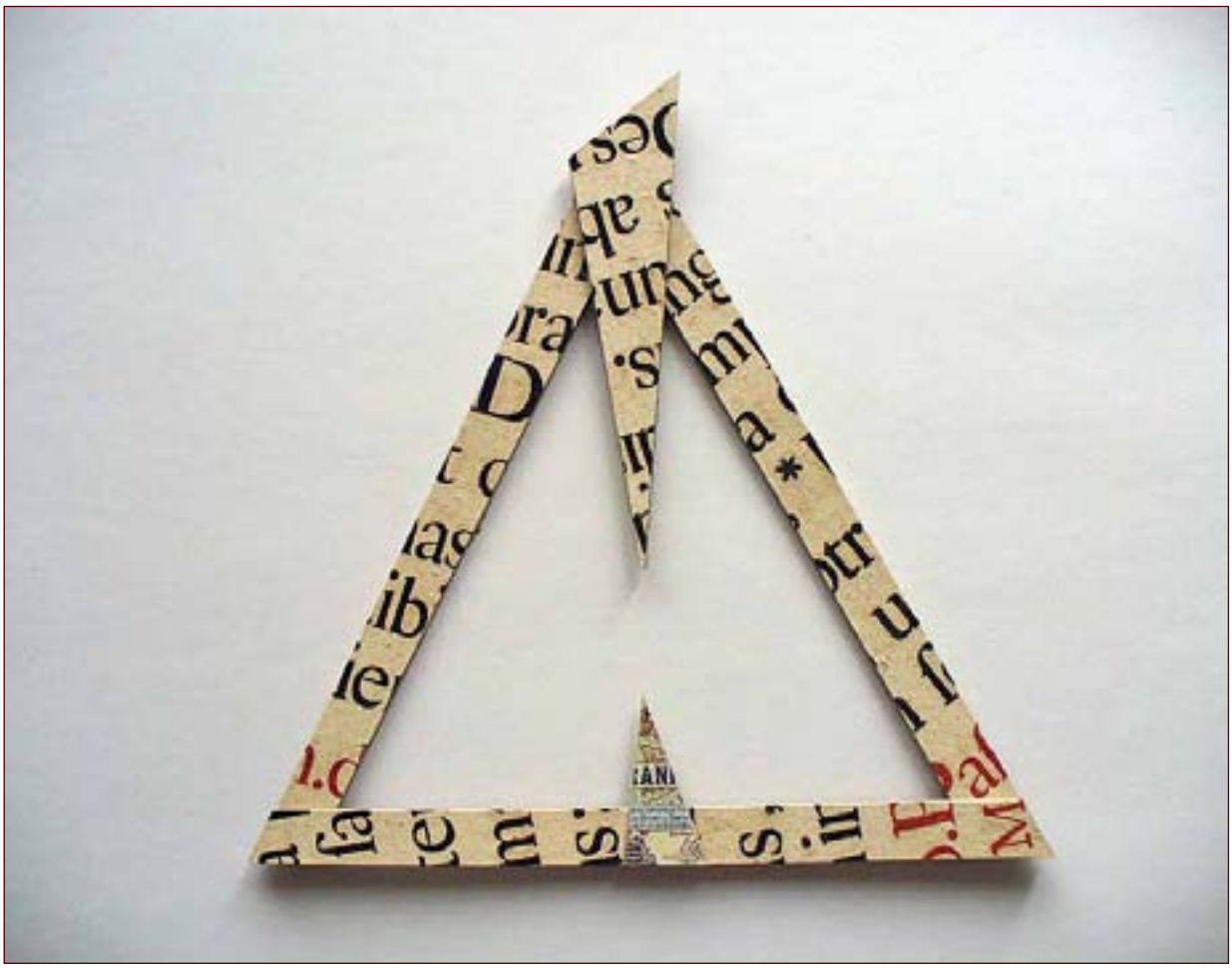

incly

ex artubus
exigit.

AU BON TIGERAND
NOUVEAUTÉS & FECTION
G. Grebit & Fils
ROMILLY-S.-SEINE
ONE SHILLI
ONE POUND

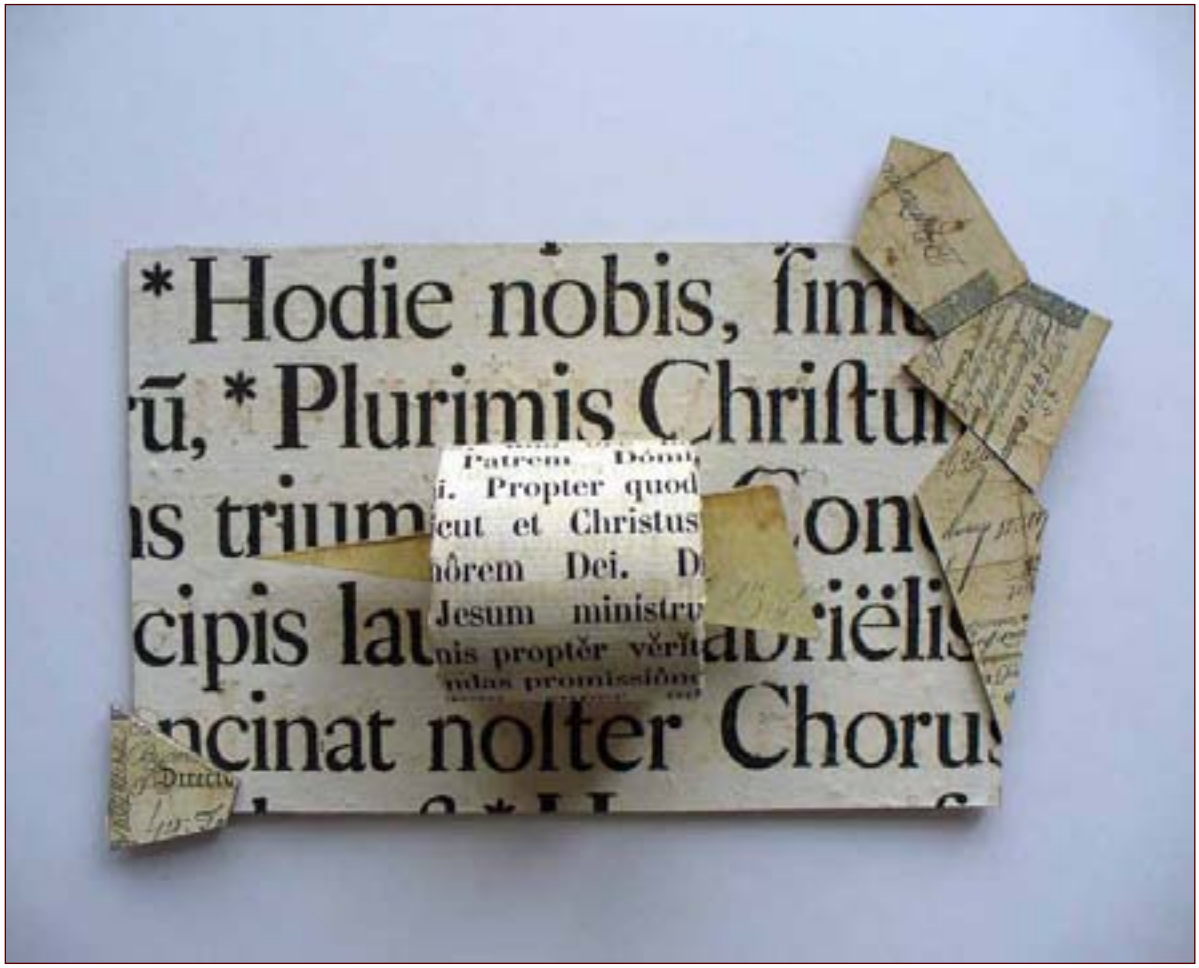
*Hodie nobis,
ũ, * Plurimis
ncinat nolter

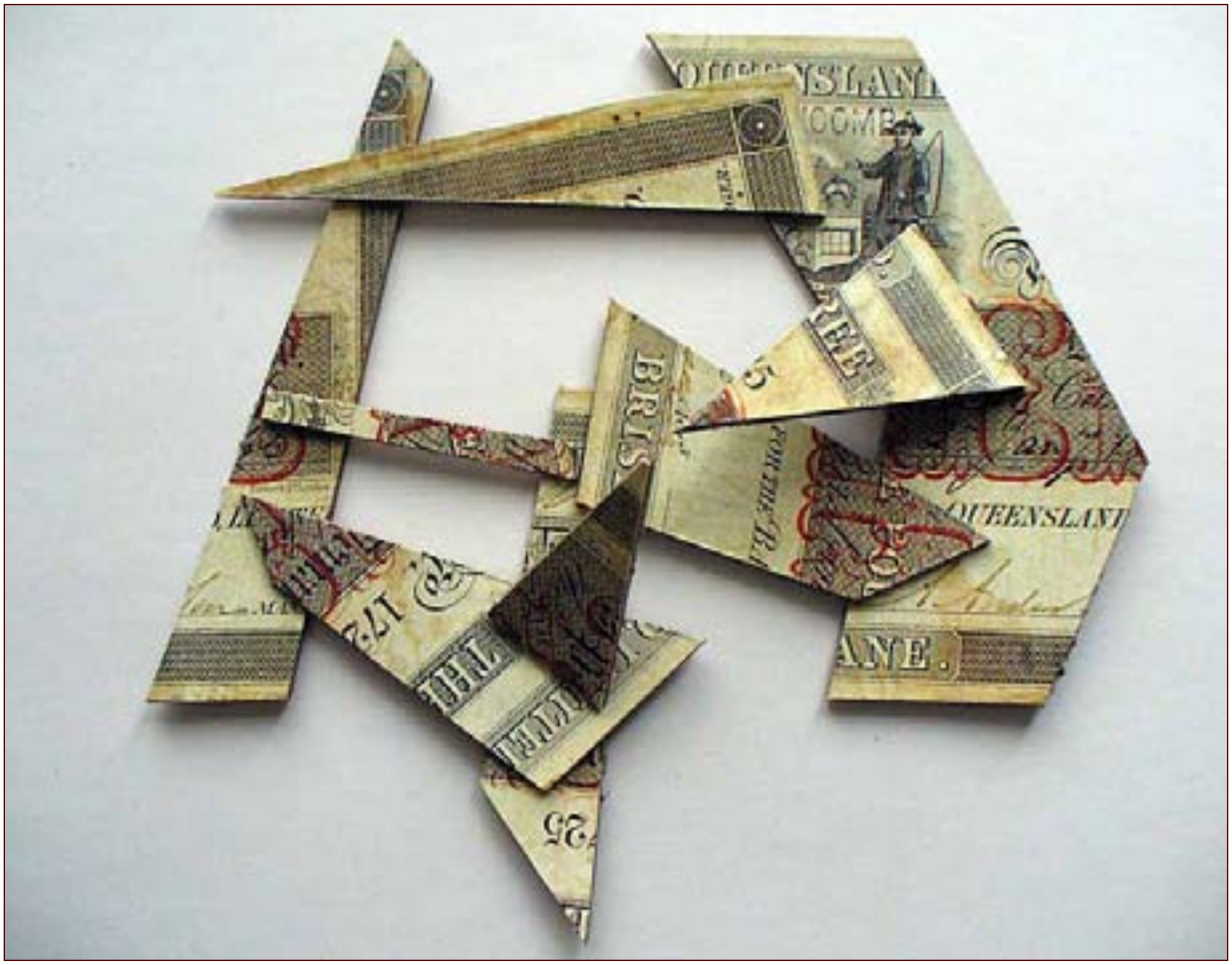
QUEENSLAND
BRIS
QUEENSLAND
ANE.

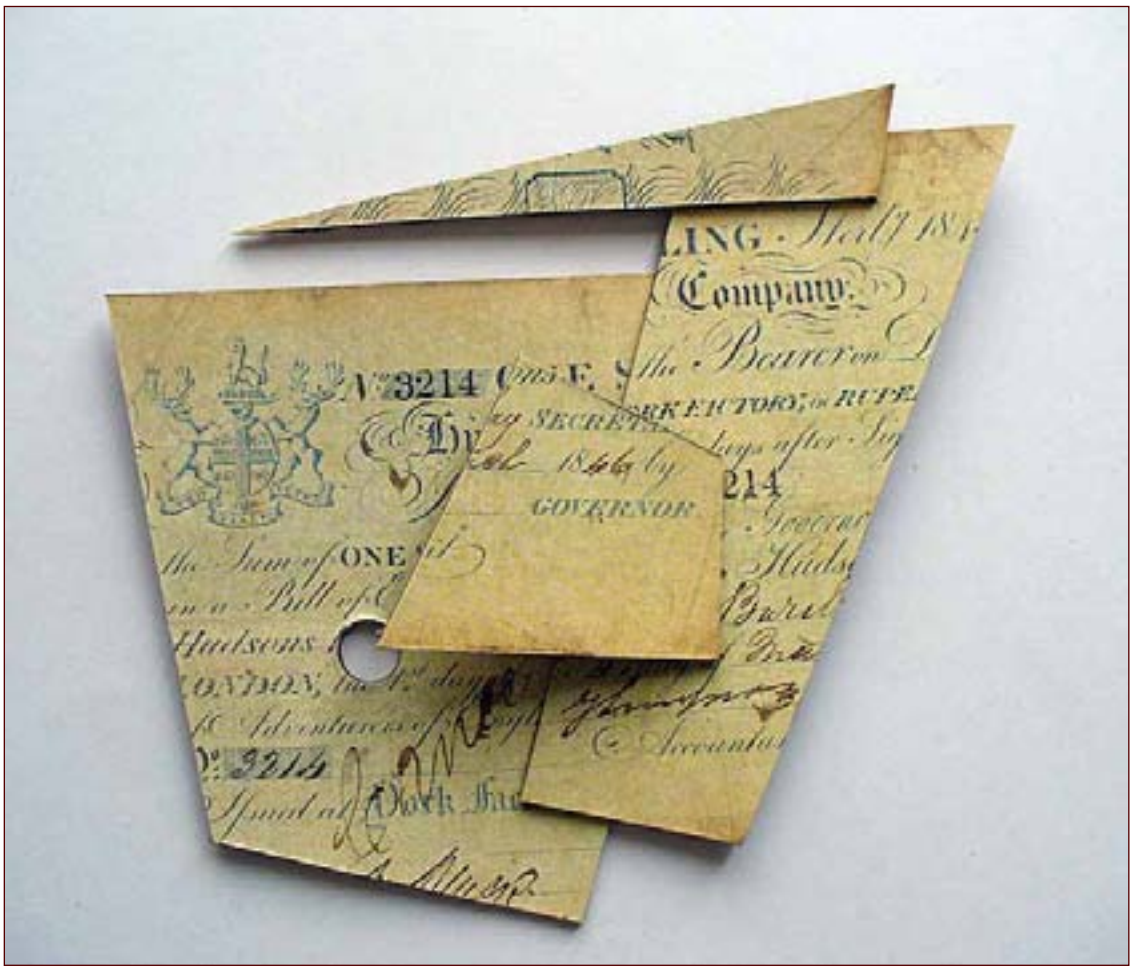
Company.
N°3214
GOVERNOR
ONE

Miroslav Huptych

(Ilustrace ke kalendáři na rok 2010)

Karel Hynek Mácha 1810–2010

Kalendář vydala Obec spisovatelů za podpory hlavního města Prahy

v rámci projektu Rok Karla Hynka Máchy

Leden

Zavřený v kleci pták smutným zpěvem vyrážel zarmoucené srdce mé. Zdálo se mi, že po svobodě touží jeho hlas; otevřel jsem klec; on nechtěl z ní vyjíti. Tak život srdce. –

Moucha zbloudila ve vysokých zdech; na ztraceném paprsku slunce létávala po pokoji mém; bzučení její mé, co harfa vzdálená, provázelo večerní modlení. Ztuhla blížící se zimou, v temné kdesi skulině očekávala, zdali jarní paprsek ji vzbudí k životu novému. Jarem opět procitlo bzučení její, leč zbloudilý pavouk roztáhl sítě své a v tenatech jeho uvízla moucha ta. Rychle víc a více zapředl lapenou lstivý vrah, saje krev z těla jejího; co vzdálenýho včel roje temný zvuk umírá chroptivé její ku pomoci volání. Umrtvenou vyvrhne z sítí svých a prach její zbloudilý větřík rozsívá po květinách v samotě vadnoucích. Tak srdce umírá. –

Dobře jemu, že nemiloval nikdy. S tímto srdcem – on by byl dříve zemřel.

Deník mnichův

Pak jsem se podepsal Sabinovi na básně, které mi obětoval. Pak jsme šli k Invalidenhausu, tamodtuď přes Žižkov a ostatní kopce okolo Parukářky na sv. pole k obrazu. Na cestě ku Praze mi vypravoval o bláznivém, kterého tam v Blatné viděl, jemuž zimou prsty upadaly, tak necitlivý byl pro zevnitřní naň působení; zpíval ustavičně písně, a každá měla potah na ten samý předmět, totiž na milou;
30. září 1835

Máchův deník, (úryvek)

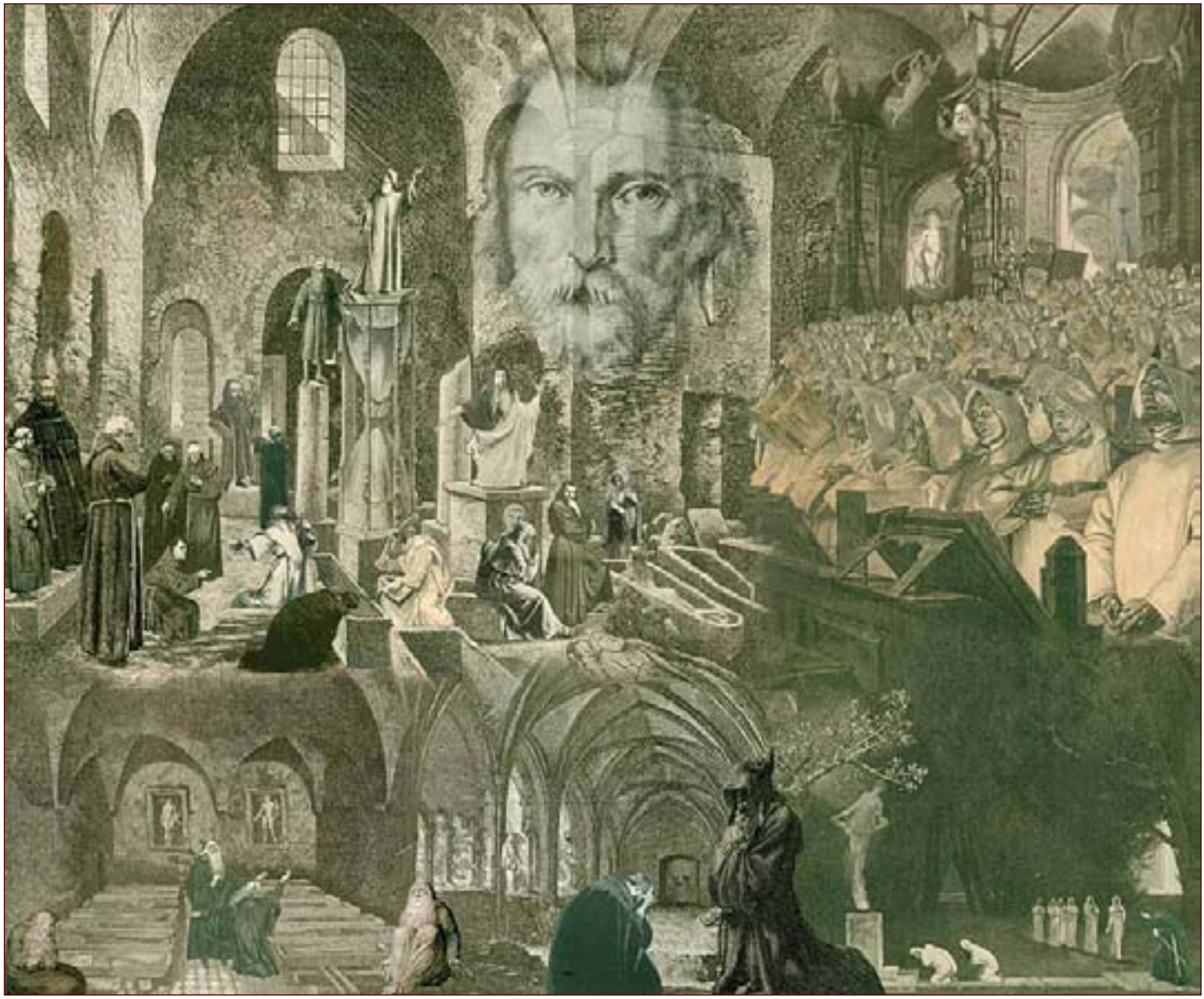

Únor

Uprostřed roviny rozlehlé vysoký stál vrch, na jehožto vrcholku na příkré skalině stkvostný a nákladný stál klášter, v gotickém způsobu stavěný, k druhé straně malá bělala kaplička ohrazená zdí hřbitovní. Bylo před polednem, slunce parné vysílalo paprsky, když jsem na horu vystupoval, časem se ohlížeje na krásnou dolem ležící krajinu. Vystoupiv nahoru a vstoupiv v klášter, přijdu vstříc spěchajícímu mnichu, který v rychlosti, a jako by mne byl dávno znal, takto ke mně mluví: „Právě vhod přicházíte, nebo dnešního dne procitnou zmrtvělí bratři kláštera našeho, a lze vám se jich poptati na vše, co jste tak dávno dychtil zvěděti.“ A jako by se rozbřesklo v duchu mém aneb jako bych dávno byl slýchával o klášteru tomto, bylo mi známo, co se nyní díti má. I bylo to následující. Řeholní bratří kláštera tohoto měli uprostřed zdí svých rozlehlou síň, v níž kdo z mnichů tamních po jistých obřadech vstoupil, ztuhl i jako by zemřel, ale každoročně jednou v jistý den obživl, po skonání pak dne toho opět ztuhl a tak trval celý rok až do toho samého dne; což se s ním tak díti mělo až do skonání světa. Kráčím za mnichem mne vedoucím a vstoupím v poukázanou mně předsíň. Kolem při zdi mrtvých několik stálo mnichů, ruce na prsou složené majících, mladých i starých; bledá tvář i v smrti jakousi hrůznou jevila nespokojenost. I táži se mnicha, zdaliž i tyto neobživnou? – načež on mi následovně odpovídal: „Ne, tyto neobživnou! Neboť volno zavřeným v té síni jednou v roce, kdy obživnou, vystoupiti a pak se vrátiti neb ne. Kteří se nevrátí v síň onou, nýbrž v předsíni této zůstanou, zemřou, ale neobživnou více, a po roce pochováváni bývají. Tak se i těmto zošklivilo živobytí i jednodenní v celém roce a raději spáti chtějí sen nepřespaný; až slunce uprostřed své státi bude dráhy, pochováni budou na hřbitově oněm, který jste spatřil okolo malé oné kapličky. Nyní však vstupte v síň velkou.“ Dořekl a dveře síně velké rozlétly se. Zacloněnými okny mdlé vpadalo světlo ve vysokou i ozdobnou síň gotickou nesmírné velikosti. Nesčíslné množství mnichů mrtvých stálo tou síní, každý v postavě také, v jaké ho byla se smrť dotkla. S napřaženou jeden stál rukou, jako by něco vypravoval, podle něho druhý, opřené na něho maje oči mrtvé, jako by pilně byl poslouchal řeč prvního. Třetí se shýbal ještě mrtvý k zemi, něco zvedaje, čtvrtý kleče s sepjatýma rukama zdál se modliti atd. I dal mně mnich mě vedoucí následující ponaučení i výstrahu: „Mezi nesčíslným množstvím tím musíte běhati i v běhu rozličné jim činiti otázky. Stanete-li státi, zemrou jakoby poznovu a neobživnou až ku pohřbu navždy zemřelých svých bratří; aniž se smíte přes hodinu zdržeti mezi nimi, nechcete-li sám živý mezi onými zmrtvělými po celý zůstati rok.“ – I vběhl jsem v síň tu a v běhu rozličné jsem činil jim otázky; i počali se pohybovati jako stínové země se nedotýkajíce, jako pohnuti od běhu mého zbouřeným povětřím, a jakýmsi tajemným šepotem odpovídali na otázky mé; odpověď však jejich z většího dílu jsem zapomenul; nezapomenuté však pro hrůznost jejich ani nechci uváděti, aniž více, bude-li možné, vzpomenouti na ně. Nežli hodina prošla, z otevřené vyběhl jsem síně, s hrůzou proběhl jsem předsíň a octl jsem se pokraj skaliny nad hluboko pode mnou ležící krajinou, světlu však odvyklé oči, jako raněné náramným bleskem poledního slunce, hojné prolívaly slzy, aniž jsem mohl dobře rozeznati něčeho vůkol sebe, i bolesť strašlivá svírala srdce mé.

Sen, Ze zápisníku 1833, (úryvek)

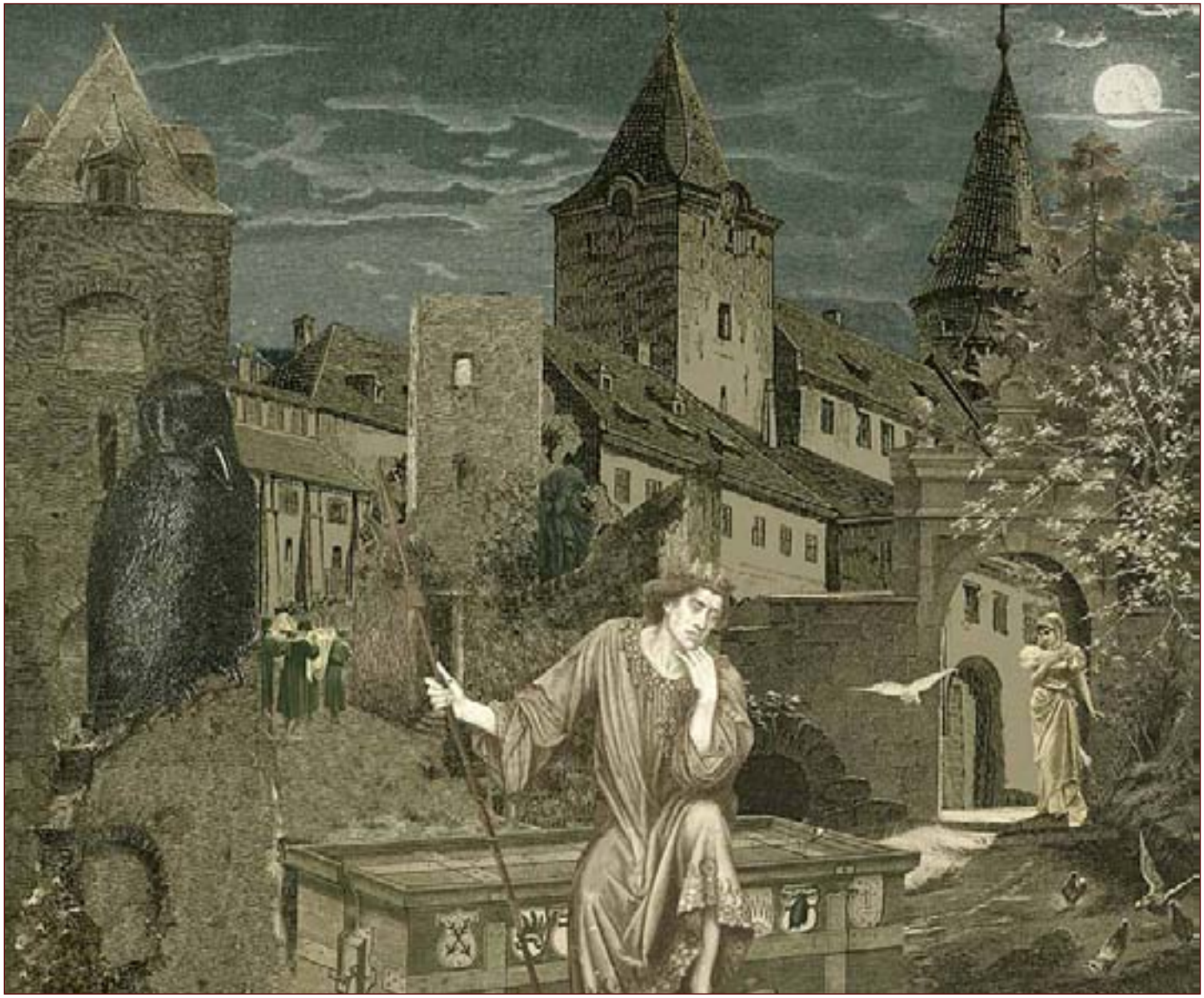

Březen

Opřený o zábradlí pavlače hleděl Václav v jasně lunou ozářený dvorec, jehožto zdě kolem vyhlížely co ohrada pustého hřbitova. O sloup, na němž pavlač spočívala, stála bílá ženská postava podepřena; jak se králi zdálo, hradního to byla dcera, která po chvíli se zdvihnouc, na schodech hradních zmizela. Vtom jako by bílý stín se mihl okolo železné mříže chodby královského bytu a jakýsi jemný hlas „Ó králi! – Dobrou noc!“ tajným pravil šeptem; – hned nato z vysoké bašty hlásný opovídal půlnoc. „Dobrou noc!“ opakoval si král, přes ouzký dvůr hledě k lidomorně, a opět jako by s ousměchem někomu děkoval, „dobrou noc – půlnoc!“ k věži žalářní pokynul rukou. „Co tato dívka –,“ hovoří dále sám s sebou, „proč bloudí tak pozdě hrůzyplnými kouty dvorce toho? – Proč touhyplným k oknům bytu mého zírajíc okem, chodila včera po hradním dvoře? – Či mne zná již dávno? Či mne miluje? – Či možno mne milovati? – Milovati!“ – povzdechl hlasitě; jakási hluboká bolest víc a více svírala srdce jeho, a pohřížený v trapné myšlenky jednotlivými časem trápení své projevoval slovy: „Mne milovati? – kdo mi rozumí? – ani já sám sobě!“

Křivoklad, (úryvek)

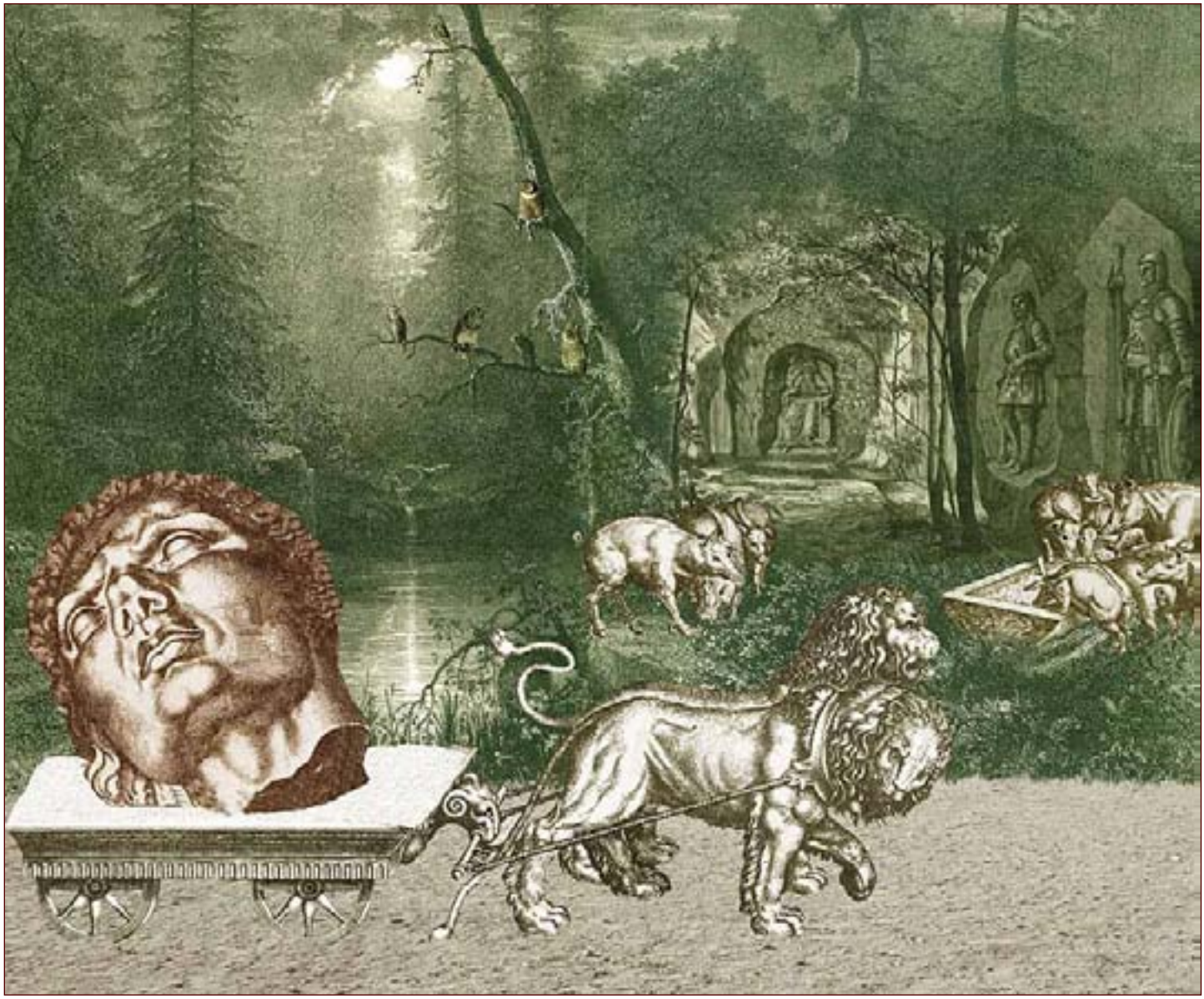

Duben

HOJ, BYLA NOC!

Hoj, byla noc! Zelené světlo lůny
padalo promykem v zlaté hvězdiček struny;
a tichou hudbu tu zpívaje vítr vál.
I stál jsem zšílenec na osamělé hoře,
pode mnou rovina, zelené jako moře,
a já jsem zšílenec nad tímto mořem stál.

I bil jsem v horu tu, i znělo mé volání:
„Hoj, otče, otče můj! Neslyšíš matky lkání?
Hoj, já zšílenec, proč vchod se neotvírá?“
I bil jsem v horu též! Půlnoční přešel čas!
Ta hora? – Blaník je – a nad ní pláče hlas:
„Můj otec neslyší – a matka mi umírá!“

Květen

Byl opět večer – první máj –
večerní máj – byl lásky čas;
hrdliččin zval ku lásce hlas,
kde borový zaváněl háj.
O lásce šeptal tichý mech,
kvetoucí strom lhal lásky žel,
svou lásku slavík růži pěl,
růžinu jevil vonný vzdech.
Jezero hladké v křovích stinných
zvučelo temně tajný bol,
břeh je objímal kol a kol,
co sestru brat ve hrách dětinných.
A kolem lebky pozdní zář se vložila,
co věnec z růží; kostlivou,
bílou barví tvář i s pod bradou svislou jí kůží.
Vítr si s dutou lebkou hrál,
jak by se mrtvý zhloubi smál.
Sem tam polétal dlouhý vlas,
jejž bílé lebce nechal čas,
a rosné kapky zpod se rděly,
jako by lebky zraky duté,
večerní krásou máje hnuté,
se v žaluplných slzách skvěly.

Tak seděl jsem, až vzešlá lůny zář,
i mou i lebky té bledší činila tvář,
a – jako příkrovu – bělost její rozsáhlá
po dole – po lesích – po horách v dál se táhla.

...

I v smutném zraku mém dvě vřelé slzy stály,
co jiskry v jezeru, po mé si tváři hrály;
neb můj též krásný věk, dětinství mého věk
daleko odnesl divoký času vztek.
Dalekoť jeho sen, umrlý jeho stín,
obraz co bílých měst u vody stopen klín,
takť jako zemřelých myšlenka poslední,
tak jako jméno jich, pradávných bojů hluk,
dávná severní zář, vyhaslé světlo s ní,
zbortěné harfy tón, ztrhané strůny zvuk,
zašlého věku děj, umřelé hvězdy svit,
zašlé bludice pouť, mrtvé milenky cit,
zapomenutý hrob, věčnosti sklesly byt,
vyhasla ohně kouř, slitého zvonu hlas,
mrtvé labutě zpěv, ztracený lidstva ráj, to dětinský můj věk.
Nynější ale čas
jinošství mého – je, co tato báseň, máj.
Večerní jako máj ve lůně pustých skal;
na tváři lehký smích, hluboký v srdci žal.

Máj, (úryvek)

Červen

Měsíc již zašel a temné šero plížilo se krajinou. – Skály i stromové v černých se míhali mrákotách a zříceného hradu temná věž strměla vysoko ve hvězdnatou říši. V protějších do kopce chatrčích rudí svítili ohňové a záře jejich táhla se z malých okének dolů v temné oudolí. Z vůkolních vsí a blízkého městečka bylo slyšeti zvonů hlas, každou sobotu o desáté hodině nastávající slavnost zvěstující. – Nějaká postava lezla temnem nočním ze zříceného hradu. Časem stanula na vyvstávající skalině, časem po jednotlivém spouštěla se křoví. Teď stála v ouzké brance dolejší hradby vchodu, sešedši zmizela v křoví a jen hřmot padajícího kamení prozrazoval lezoucí. Byl to starý cikán vracující se ze zřícenin zpustlých.

Mladší cikán seděl zamyšlený, rukama rozpálenou tvář zastíraje. „Sám, sám tedy? – opět nic? – pryč? – neznámý – domov žádný?“ a jiná podivná slova mu plynula jednotlivě z polootevřených úst. Starý cikán volným krokem přicházel pěšinou z oudolí a vešed v zahrádku usadil se beze slova promluvení na kamennou tabuli. „Domov žádný; – žádný – vlast mi neznáma!“ mluvil mladší dále a pozdvih cimbál svůj i uhodiv ve zvučné jeho struny hlubokosmutný počal hráti nápěv. Starý cikán též po chvíli vzal hudební nástroj svůj a u provázení zvuků cimbálových hrál ten nápěv dále. Hlubokosmutný byl to nápěv; jako v tichém žalu lkaly jemné struny cimbálové v žalostnou píseň a co hlasitý pláč zvuků vzdálených nesla se hudba ta krásným oudolím – truchlivou nocí.

Cikáni, (úryvek)

Červenec

Praho! Praho! Ty mé vlasti srdce kamenné! – Ó jak hluboko jsi sklesla v nepravostech svých! – Vrať, ó vrať se! Šedý mrak – oblak toť slzí synů tvých – nad tebou spočívá rozestřen, na něm dřímá anjel záhuby, čas to mnohomohoucí; ach jak brzo snad již tebe schvátí v rakev národů zašlých!? – Co čas se zrodil, syn hříchu hnusného a bratr smrti, otevřenť jest hrob, by zhltil díla rukou národů – i syny člověčenstva; – a ty sama, sama spěješ v temný jeho klín? Vrať, ó vrať se! neníť mír ni pokoj v černém jeho lůně. – Popatř a viz; vystavímť já obraz ze dnů tvých – viz cíl a konec tvého záměru; a pak – vrať, ó vrať se, poněvadž ještě čas, sice věčné popluješ ku zkáze! – Slyš, ó Praho! Praho! ty mé vlasti srdce kamenné! Vyhořeľ již plamen ctnosti v prsou synů tvých, vyschly slzí lítosti již zraků jejich prameny?? Ó ještě ne! ještě ne! vrať, ó vrať se, Praho! Praho! vlasti mojí srdce kamenné! Století přešla nad tebou provázejícího tě již od kolébky tvé času a století snad ještě přejdou, nežli v rakev tě schvátí ten samý mnohomohoucí čas, a bez outrpnosti chováš v lůnu svém s nouzí, s bídou, s zoufalostí zápasící syny své; bez ohledu, bez spravedlnosti tamto odrodilci nesmírné přiděluješ bohatství, co zatím věrný syn tvůj hladem umírá; a tak vždy stejným bezecitným biješ rázem i nade hrobem časem umírajících synů svých, až i tebe v rakev schvátí ten samý mnohomohoucí čas – – –

Návrat, (úryvek)

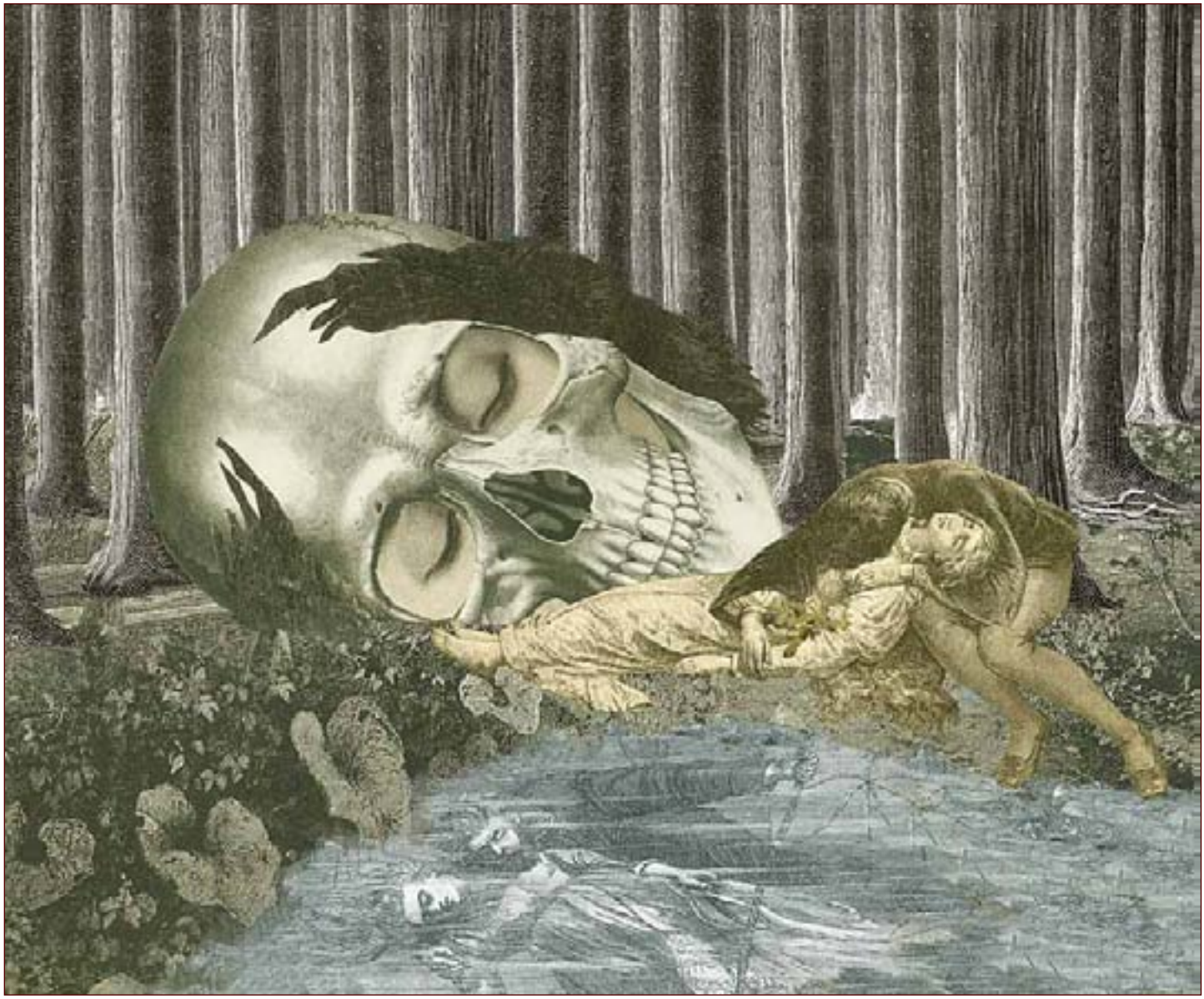

Srpen

... A to jest největší trápení ducha, že hledám to, o čem vím, že to není.– – Hledám přítele, věda, že mne žádný milovati nemůže, atd. atd. Abyste byl přesvědčen, že nebudete v stavu se mnou býti, ukáži vám můj svět: – – – Noční tmou neprohlédnou plížíme se mezi hroby, vkolo bloudí přístrachy noční, nad námi pomíšený hluk, my sami nejstrašlivější larvy. Mnoho, ačkoli nejhlubší tma, chodí jich s otevřenýma očima, mezi nimi i já. Mnoho jich volá ‚vidím', a nevidějí nežli tmu. – – Maně jednou opět rozevřu oči, zasvítil blesk, o němž se říci může byl i bude, nikdy však on jest; – co jsem v jeho strašném zábřesku spatřil, nelze slovy vyříci; – ačkoliv uleknutý ihned oči jsem zavřel, strašný obraz vzal jsem s sebou v opětovanou noc a ustrašená zimniční obrazotvornost moje doplnila hrůzy jeho. – To můj svět. – Tím světem bloudím; ten svět mám milovati? – A přece. – – – – Však, to nejste v stavu pochopiti, a žádný – – –. A co jsem viděl tenkráte, nechtěje duch můj si předříkává i sám sebe trápí; nevěda, co činí, – volá ten k sobě, čeho se hrozí – atd. Mohl bych i chtěl bych ještě mnoho říci, však již více nežli dost, – abyste poznal, co jsem Vám chtěl vysvětliti: že pro sebe, jak se zdá, nejsme. – Vy jste člověk! – já jsem– – – – člověk, – vyjdete zemí, má cesta vede peklem. – Kdo půjde se mnou – –. Každé století snad jen jednoho nalezne takového nešťastníka jako já, kdyby jich bylo více, nebyl by Bůh. – – Kdo nezná živobytí mé, nerozuměl by mně ani tenkráte, kdyby ve mně nahlédl – – – –

Dopis Janu Benešovi z roku 1833, (úryvek)

Září

S touhy plným srdcem vstoupil jsem do světa, v naději, že zlaté sny prvního svého mladictví v něm uskutečněny naleznu, bych jej celý v náručí obejmul; ale běda, záhy se opona strhla, a já spatřil, že jsem zklamán... Chtěl jsem květinu utrhnouti na nivě lunojasné, ale jako ledochladná slza skropila rosa noční žhoucí ruku mou; – skloniv se k růži, obdivuji krásu její, spatřil jsem ji z hrobu vykvítati; hledal jsem lidi, lidi jak se ve snách mých jevili, a zočil jsem prázdné larvy, bez srdce na mne se ušklebující, slovem, chtěje obejmouti ráj, přitisknul jsem pouze chladnou zem na svá lásky plná, rozčilená prsa.... Oplakával jsem sny ztracené; jen červánkové večerního nebe, jen štříbrotoká Vltava, jen tmavé stíny vlastenských hájů souhlasily se mnou, žal můj znajíce; lidé však mne vytržencem nazývali... Tak se světem v rozepři, se zničeným srdcem, nepoznán od nikoho, samoten jsem žil v hluku světa, nemilován od žádného a nic nemiluje jako vyhnanec, jenž na pustou se ukryl skálu, jejížto neprohledná noc černým závojem ho zahaluje... Tu Vy jste mi vzešla co denice žžoucí nad tmavými valy mořskými, a první záře prodrala se mou temnou pustou bezživotnou nocí... Nejblažší sny mladictví mého vracely se nazpět, s láskou vroucí obejmul jsem opět nalezený ideál svého života. Ve Vás zočil jsem vidinu svou v tělesné skutečnosti... A nyní se opovažuji Vám zjeviti, co v každém dechu mém se opětuje, čím zraky mé zahořují, a co ústa má ostýchají se vyřknouti... že Vás miluji! tak vroucně miluji, jakž nikdo na světě ještě nemiloval. Neboť odvrácen od světa, jakož já jsem, jedině k Vám hledím, jedině Vás milovati mohu!...

Dopis neznámé dívce, 1833

Říjen

Bude snad mnohému podivné, že obrazy ze života mého s večerem počínám, jako by v tak mladistvém již věku nade mnou se soumračilo? – I mně samému divné to přichází, že skoro všecko u mě s večerem počíná, a sice tak, že jsem uvykl počátek všeho večerem a večer počátkem všeho považovati; a tak se mně i mladosť má, první věk života mého, večerem býti zdá;

...

Blíž a blíže pak večer přichází k noci; hvězda za hvězdou vystoupá na obzoru blankytného nebe, jako sen za snem, žádosť po žádosti v duchu jinocha. Zponenáhla ztratí tento ze zraků svých zem, na které žije, jak ji hustá zahalí, jako ji temná víc a více by kryla noc. On jen vzhůru vzhůru touží ke snům svým, k nesčíslným hvězdám obrazotvornosti své. Výborně věk tento nazval jazyk náš jinošstvím; mládenec ve věku tomto jest cizincem, jest jinochem zemi naší, on v jiných bloudí říších, vzhůru se vzpíná letem myšlenek svých, stojí sám, nevidí nic než přeludy vlastních obrazů svých.

...

Teď jsem došel brány; husté křoví zamezovalo východ a z ní dolu houpal se štíhlý stromek, jako by pozdravoval odcházejícího. Po levé ruce vždy dolů po hoře stálo čtrnácte nově bílených kapliček, při kterýchž poutníci na křížové cestě pobožnost svou vykonávají. Vycházím ze brány, dole pode mnou míhala se světýlka po utichlé vsi. „Ha! Co to?“ – přede mnou na několik kroků v stínu stověkého buku v prach ponížená před svatým obrazem ležela hlavou o kapličku podepřená bílá ženská postava; podle ní stála nůše. Přistoupím blíže. V nůši na prádle a jiných potřebách pocestné ležela malá dětská rakev. Květinami a obrázky ozdobené bylo v ní malé děťátko složené, jako by dřímalo, svatojánská muška třpytila se na sněhobílém čelíčku. Zdola zněl smutný hlas zvonku upomínaje lid po klekání k modlitbě za zemřelé. Vzhlédnu vzhůru; velká věž stála co při strach noční nad námi, ostatní zříceniny byly co rozprostřený její plášť. Budím modlící se poutnici. Ona povstane; vysoká postava.

„Kam tak pozdě na modlení?“ táži se.

„Tam nahoře nocleh náš,“ odpoví dutým hlasem, vezme nůši a volným krokem zmizí v ouzké bráně; já jsem kráčel dolů po hoře a po krátkém čase byl jsem ve vsi.

Obrazy ze života mého, Večer na Bezdězu, (úryvky)

Listopad

... Nade hrobem bezejmenného pro mne jinocha viděli jsme obraz; idea jeho velmi smutná výborně jest vyjádřena. Na osamělém zeleně porostlém .hrobě malého hřbitova leží dívka, bosá, prostovlasá, velmi chudobně oděna; objímajíc mohylu obličej svůj v trávu její skrývá. Přes zeď hřbitova nazad celým obrazem jest viděti dalekou, tichou, osamělou, pustou krajinu. Na obzoru jejím malá skalina z jedné, zelený nevysoký pahorek z druhé strany tvoří ouzkou bránu na růžovém, po západu slunce, nebi. Od zdi hřbitovní až k této bráně táhne se zelenými lučinami a pustými strništěmi kolem dvou osamělých hruškových stromů dlouhá pěšina – daleko – daleko. Žádný po ní nekráčí, v celé krajině žádný – jako by v širém světě jediná dívčina či snad matka pozůstavši osamělou měla putovati cestou. V celém obraze není ani jediného bytu lidského, ani jediného zvířete – žádná známka života. – Lori byla s sebou u tohoto obrazu. Pak jsme šli já, Lori a Sabina ku Praze. Já jsem zažertoval, že si ji nikdy nevezmu...
17. září 1835

Máchův deník z roku 1835, (úryvek)

K. H. Mácha zemřel 6. listopadu1836, v den plánované svatby s Lori Šomkovou.

Prosinec

Ráno byl u mne Tomíček černě oblečený, s pozváním, aby podle žádosti nejvyššího purkhrabí se dělaly básně na příchod Jeho Majestátnosti císaře Ferdinanda; a že pan Palacký řekl, aby mně, že on sám tak pravil, aby mně dvakráte řekl o to; a že jest mu velice líto, že se o něm smejšlí, jako by jednu stranu podporuje druhou potlačoval.
22. září 1835

Odpoledne byla próba na divadle. Pohádali jsme se s Grábingrem. Pak jsem byl dole a u Komárků a opět dole; tam jsem ji strašil, aby se mnou prchla; nechtěla – představoval jsem jí všecko; plakala náramně a jen: „lieber Ignaz“; sotva mluvila. Byla volna ano říci, než já jsem se pak přiznal, že jsem žertoval. V noci po 10 $^{1}/_{2}$ hodině dělal jsem báseň na císaře až do jedné hodiny.
24. září 1835

Ráno jsme se sešli s p. Palackým u Pospíšilů; tam jsme se něco neshodli stranu básnictví; on o mně soudí, „že mám výbornou fantazii a že výborně maluji, ale prácí mých hlavní že je chyba, že v nich nevysvítá jakási nutnost idey“. Já mu nerozumím, nebo mám za to, že právě v každé mojí básni idea jest co nejmožněji rozvedena.
25. září 1835

V devět hodin jsem šel pro Lori. Šli jsme k Invalidenhausu s Strobachem a Pískem. Viděli jsme tam jeti císaře a cárá s paními; při objíždění opět, z kopce viděla poprvé Lori střílet, tam jsme opět viděli císaře Ferdinanda. Mezi střelbou projížděl cár pluky; a zrovna proti nám zůstal státi; byl v uniformě svého regimentu husarů. Slyšel jsem, že má Štulc na něho dělati ódu. Ó lidé! tvorové okamžení; třtino na vodách atd. Tento Štulc ho nemohl dříve dost se natupiti, a teď! On ho proklínal pro polský národ atd. Domů jsme viděli jeti císaře, cárá a paní. Voj-vodu Cumberlanda, ruské carovici, prušské a rakouské, Prinz Karla, arcivévodu Jana, syny Karlovy, Prinz Franz Karla, velké kníže Michala, množství Rusů a hetmany kozáků.
6. října 1835

Máchův deník z roku 1835 (úryvky)

V příštím čísle (vychází 1. února 2010) rozhodně nenajdete:

Recenzi filmu
3 sezóny v pekle

Nové koláže
Vikiho Shocka

Dalšího
Hradeckého

Na shledanou příště!
Ne za pomente!